KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

75

YIL: 6 ● HAZİRAN 1992 ● 5000 TL.

cahit sıtkı tarancı

bu sayıda: ● sami n. özerdim ● subutay hikmet ● gündoğdu sanımer ● nazif evren ● ece aykız ● ali dündar ● hasan akarsu ● şevket yücel ● feriha altıok ● nilgün süzen ● berin taşan ● osman bolulu ● şinasi özdenoğlu ● muhsine (helimoğlu) yavuz ● orhan özdemir ● orhan ilyas ● enver atılgan ● ali mustafa ● eşref karadağ ● adil salih ● zerrin koç ● arzu ondokuzmayıs ● muzaffer uyguner ● çiğdem sezer ● sibel ergün ● m. özer cıravoğlu ● ahmet özer ● ismail gençtürk

KIYI'dan

● **Salt Falk Ödülü Oya Baydar'ın.**

Darüşşafaka Cemiyeti'nin her yıl düzenlediği **Salt Falk Öykü Ödülü** sahibini buldu.

Sabahattin Kudret Aksal, Oktay Akbal, Hilmi Yavuz, Rauf Mutluay, Fethi Naci, Şara Sayın, Berna Moran ve **İnciser Akpınar**'dan oluşan **Salt Falk Öykü Yarışması Seçici Kurulu**, ödülü "ELVEDA ALYOŞA" adlı yapıtıyla **Oya Baydar**'a verdi. Yazar yurtdışında olduğu için ödülü yayıncısı yazar **Erdal Öz** aldı.

1944 yılında **İstanbul**'da doğan **Oya Baydar, Notre Dam de Sion lisesi** ve **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümünü** bitirdi. **Hacettepe** ve **İstanbul Üniversitelerinde** asistanlık yaptı. 12 Mart 1971'de tutuklandı, üniversiteden atıldı. **Yeni Ortam** ve **Politika** gazetelerinde yazarlık yaptı. 12 Eylül 1980'de yurtdışına çıkan **Baydar**, uzun bir süre sonra yurda döndü.

● **Orhan Kemal Ödülü, Talip Apaydın'ın**

1992 Orhan Kemal Roman Ödülü, Talip Apaydın'a verildi. Rauf Mutluay, Mehmet H. Doğan, Tarık Dursun K., Konur Ertop, Hilmi Yavuz, Nurer Uğurlu ve Kemali Öğütçü'den (Orhan Kemal'in oğlu) oluşan seçici kurul, yaptığı değerlendirme toplantısında, bu yılın Orhan Kemal Roman Ödülü'nün Türk Kurtuluş Savaşı'nı üçlü bir dizi içinde romanlaştıran Talip Apaydın'ın "Köylüler" adlı son yapıtına verilmesini kararlaştırdı.

● **Çağın Öykücüleri Yarışması'nı kazananlar açıklandı**

Çocukların ve gençlerin "çevre" konusundaki duyarlılıklarını artırmak; edebiyatımıza yeni yetenekler kazandırmak amacıyla İstanbul'da faaliyet gösteren ÇAĞ MOBİLYA adına düzenlenen ÇAĞIN ÖYKÜCÜLERİ yarışmasının toplam 50 milyon değerindeki ödüllerini kazananlar açıklandı. 400'ü aşkın öyküyü değerlendiren jüri üyeleri Mehmet Kabadayı, Gülten Dayıoğlu, Reha Yalnızcık, Mustafa Ruhi Şirin, Tuncer Çelik ve Alâettin Bahçekapılı, 1. lige çocuklarda Güneş Şahin'i, gençlerde Tuğba Özlem Özen'i seçti. Yarışmada Zekiye Aslıhan Kuşoğlu ve Ozan Meriç Çelik 2. liklere, Ceren Coşkun ve Erdem Yücel 3. lüklere layık görüldü. Mansiyonları Ramazan Yılmaz, Muhammet Kerim Kaya, Nilüfer Zengin ve Ozan Açıktan'ın kazandığı ÇAĞIN ÖYKÜCÜLERİ YARIŞMASI'nda şu yarışmacılara da özel ödül verildi:

Jüri özel ödülü: Ayça Sanalioğlu, Çocuk Vakfı özel ödülü: Ceren Yarkay, İst. Büyükşehir Bel. Çevre Dairesi özel ödülü: Sevgi Yılmaz, Karadeniz Kültür ve Çevre Derneği özel ödülü: Zeynep S. Eryaşa, Mehmet Kabadayı özel ödülü: Hüma Gencer, Gülten Dayıoğlu özel ödülü: Uluç Günay, Mustafa Ruhi Şirin özel ödülü: Zeynep Çulcuoğlu, Reha Yalnızcık özel ödülü: Fatma Karga, Alâettin Bahçekapılı özel ödülü: Ajda Ahu Giray, Tuncer Çelik özel ödülü: Hakan Yenigün, BRT Reklam Ajansı özel ödülü: Esin Aydın.

Jüri ayrıca Asra Deniz Akyol, Çiğdem Ersoy, Didem Gezmişoğlu, Kaan Ülgen, Aykut Gülseren, Gamze Kalaycı, Seda Manav, Mete Karar, Özge Genç, Başak Bıyık ve Gül Melissa Çelik'in öykülerini basılmaya değer buldu.

● Ahmet Özer arkadaşımızın sekiz sayıdır yayımlanan "gazetelerin sanat yaprakları" adlı yazıdizisi birkaç sayı daha sürecek. Konu üzerine aldığımız mektuplarda ortaya konulan emek çok yönlü değerlendirilmekte, geçmişe yönelik böyle bir çabanın yeniden gündeme getirilmesinin önemi ve yararları dile getirilmektedir. Yazı üzerine bizlere görüşlerini bildiren okurlarımıza, Karşı dergisinde konuyu dile getiren yazar arkadaşımız Tamer K. Bilgin'e teşekkür ederiz.

Yıllar öncesinde büyük bir emek ürünü olan bu birikimi ele alıp değerlendirmeyi bir görev sayıyoruz.

● 15 Haziran Trabzon'un yetiştirdiği şair ve basın emekçisi sevgili Ömer Turan Eyuboğlu'nun aramızdan ayrıldığı gündür. 1960 yılından 1992'ye, tam 32 yıl geçmiş ölümü üzerinden. Büyük bir emek ve sabırla basın yaşamına kazandırdığı HAKİMİYET gazetesi, 50'li yıllardan 60'lı yıllara basında saygın yeri olan önemli bir gazeteydi. İlk ve tek şiir kitabı İLK ADIM ile gazete ve dergi sayfalarından kalan değişik şiirleri, onun şair kimliğini çok yönlü ortaya koyabilecek bir birikim olarak ardında değerlendirilmeyi beklemektedir.

Yeni bir ölüm yıldönümünde anısına saygılar sunuyoruz. Bu değerli sanat ve basın adamımız için yakın bir zamanda sevindirici haberler vermeyi umudediyoruz.

● 30 nisan günü resim dünyamız değerli bir sanatçısını yitirdi. Ressam Burhan Uygur genç denilebilecek bir yaşta aramızdan ayrıldı. Değişik gazetelerde sanatını değerlendiren yazılar yayımlanan, Milliyet / Sanat dergisinde anısına özel bir bölüm hazırlanan Burhan Uygur, 1961 - 1962 öğretim yılı Trabzon Lisesi mezunuydu.

Trabzon Lisesi'nin 30 yıllık Felsefe öğretmeni Fahri Başer de 1 Mayıs günü aramızdan ayrılan bir başka değerimiz. Trabzon'un eğitim tarihinin büyük eğitimcisi Fahri Başer öğretmenimizin anısına saygılar sunuyoruz.

● **Çankaya Belediyesi ve Damar Edebiyat Dergisi 1992 İlkbahar öykü ve şiir ödülleri açıklandı**

Şiir dalında Vecihi Timuroğlu, Ali Püsküllüoğlu, Ahmet Telli, Behçet Aysan ve Özgen Seçkin'den oluşan seçici kurul oybirliğiyle; birinciliğe Alaaddin Emre'nin "Göze Batan Düşler"ini, ikinciliğe Mehmet Ragıp Ünalan'ın "Sürekli ve Birer Birer" adlı dosyasını, uygun buldu.

Öykü dalında Şemsettin Ünlü, Ali İhsan Mıhçı, Lütfiye Aydın, İzzet Kılıçlı ve Özcan Karabulut'tan oluşan seçici kurul, oybirliğiyle; birinciliğe Hasan Ali Toptaş'ın "Ölü Zaman Gezginleri" adlı dosyasını; ikinciliğe Ferhan Şaylıman'ın "Sığınak" adlı dosyasını; üçüncülüğe de Dinçer Sezgin'in "Sokağa Çıkma Yasağı" adlı dosyasını seçti.

Çocuk edebiyatı şiir ve öykü - roman dalında Mehmet Aydın, Hüseyin Atabaş, Ülker Köksal, Öner Yağcı ve İlhan Cem Erseven'den oluşan seçici kurul, oybirliğiyle; şiirde Hüseyin Yurttaş'ın "Sevgiyle Dönsün Dünya" adlı dosyasını birinciliğe; Ahmet Uysal'ın "Kuşgölü'nde Günler" adlı dosyasını ikinciliğe; Hüseyin Güney'in "Çocuk şiirleri" adlı dosyasını da üçüncülüğe oybirliği ile uygun buldu. Öykü - roman dalında Mehmet Güler'in "Kesekâğıdı Ustaları" adlı dosyasını birinciliğe; Aysel Kumru Korkut'un "Orman Kardeşin Mektubu" adlı dosyasını ikinciliğe; Yılmaz Odabaşı'nın "Çocuklar ve Adresler" adlı dosyasını da üçüncülüğe oybirliği ile seçti.

● Ağustos sayımızda buluşmak dileğiyle tüm okurlarımıza başarılar, esenlikler...

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. Adına
M. Naci ÖZKAN

Yazı İşleri Yönetmeni : **Gündoğdu SANIMER**
Müessese Müdürü : **Melih S. ERTÜZÜN**
Dizgi - Sayfa Düzeni : **İsmail FANDAKLI**
Film - Montaj : **Ahmet ÖZKAN**
Kapak Düzeni : **M. Reşat SÜMERKAN**
Kapak Fotoğrafı : **Bedri KORAMAN**

Baskı: **sakarya matbaacılık** Kunduracılar Cad. No.: 42 / D
Tel.: (03) 21 72 32 Fax: (03) 21 91 59 61200 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık: 50.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **40 DM**
Yazışma Adresi : **P.K. 183 - TRABZON**
Ederi : **5000 TL. (KDV Dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.
Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.
(P.K. 183) Kod No.: 61001 - TRABZON

— *anılarla birlikte*

satılık mektuplar

● **Sami N. ÖZERDİM**

KIYI'nın geçen sayılarından birinin, **Atardamar** bölümde, **(rahmetli) M.Sunullah Arısoy**'un mektupları yayımlandı. Bu olay beni düşündürürken, geçenlerde (Ocak ayı içinde) Televizyonda bir haber dikkatimi çekti. **İstanbul'da** bir müzayedede (açık artırma deselerdi yal) **Yakup Kadrl Karaosmanoğlu, Yunus Nadl Abalıoğlu, Nadir Nadl** vb.nin mektupları satışa çıkarılmış. Bu mektuplar birer ikişer tane ise, müze eşyası sayılır. Meğer ki içlerinde belge olacak bir şeyler bulunsun... Mektupları kişiler alırsa başkaları için değeri yoktur. Bunlar edebiyat müzelerine, kitaplıklara bırakılmalıdır.

Bizde kitap haline getirilmiş pek az mektup var. **Abdülhak Hâmit Tarhan**'ın iki ciltlik mektupları eski yazı iledir. **Namık Kemal**'in dört büyük cilt tutan mektuplarını **Fevzlye Abdullah Tansel** düzenlemiş, **Türk Tarih Kurumu** yayımlamıştı. **Orhan Kemal**'inkileri **Fikret Otyam** kitaplaştırdı. Öğretim üyesi **Zeynep Kerman**, üzücü bir çabadan sonra, **Ahmet Hamdl Tanpınar**'ın mektuplarını gün ışığına çıkardı; **Kültür Bakanlığı** bastırdı. Belki birkaç tane daha sayılabilir. Oysa Batıda, mektuplar, günlükler, tümüyle yayımlanır. Yazarın gerçek kişiliği bu yazılarda belirir.

Kendimden örnek vereceğim: Ben, mektupları önemli sayılacak bir kimse değilim. Ancak, genellikle 1950'den sonra, aldığım mektuplarla benim yazdıklarımın kopyalarını sakladım. Bundan öncesinden ise birkaç tane bırakmışım. Kırk yılı aşkın bir süredir sakladığım bu mektuplar, yazıştığım kimselerin soyadlarına göre,eski büyükçe zarflar içinde sıralanmıştır. Denilecek ki, kim oturup da, bunları gözden geçirecek? Bir araştırma yapacak olan kişi, aradığı kişiyi alfabe sırasında kolayca bulacaktır. Hepsinin işe yarayacağını söyleyemem. Ama, kırk yıl sonra, bunlarda bilgi kırıntıları bulunacaktır. Ayrıca, tanıdığım yazarlarla ilgili anılarım da yine alfabe sırasında, kutularda saklanıyor. Kimisi için bir iki satır, kimisi sayfalarca...

Geçenlerde **Fethl Nacl (Kalpakçıoğlu)** den söz açılmıştı. Eve döndüğümde, zarflar arasında, soyadına göre onu da buldum. Benim, fakülte bitince **Erzurum Lisesl**'nde sekiz aylık bir Türkçe öğretmenliğim var (1942 - 1943). **Macar Dlll ve Edebiyatı** bölümünü bitirmiştim. Profesörüm **L. Rasonyl,** Fakülte'den ayrılıp ülkesine dönüyordu. Onun elyazısı ile sakladığım, Fakülte'ye yazılmış yazısında, **Macarlstan'a** gönderilmemi, savaş içinde olanak bulunamazsa, Fakülte'de ilmî yardımcı (asistan) olarak bırakılmamı önermişti. Uzatmadan geçeyim. Bir şeyler oldu, ben kendimi **Erzurum**'da buldum. Lise'nin orta ilk ve ikinci sınıflarında **Türkçe** okutacaktım. Çocukluğumdan beri edebiyat ile uğraşmakta idim; Fakülte'de **Doçent Abdülbakl Gölpınarlı**'nın Divan edebiyatı, **Doç Suut Kemal Yetkln**'in estetik derslerini izlemiştim. Orta sınıflardaki derslerim beni doyurmuyordu. Benim edebiyat ile yakınlığımı **Edebiyat Öğretmenl Sıtkı Dursunoğlu** anlamıştı. Cumartesi derslerinin sonuncularına, **"Yorulduml"** diyerek beni gönderirdi. Sanırım, gerçek öğrencilerimle o sınıflarda tanışmıştım. Yanılmıyorsam, **Fethl Nacl** ile **Asım Bezlrcl**, yukarı (en azı, orta üç olabilir) sınıflarda idiler. 1945'te **Çanakkale**'nin **Alçıtepe** Köyünde askerliğimi yaparken, **Fethl Nacl**'den mektuplar almaya başlamıştım. Bunları saklamışım. O zaman **"eser-i cedid"** denilen çizgili büyük kâğıtların dört sayfasını dolduran, içlerinde şiirleri de bulunan mektuplar... **Fethl Nacl, "hocam"** dediği beni çoktan aştı. Bu mektuplar artık birer belgedir.

küçük yorumlar

Subufay HİKMET

Rüyamdaki Tanrın
Önceleri sevlştlkleri ölümden
Korkuyordu şimdi

Ölümse
Çok benziyordu Tanrı'ya
Bilmiyordu oysa Tanrı ne

Ve ben
Hiç de rüya
Görmüyordum aslında

1945'ten sonra, **Ercüment Ekrem Talu**'ya, yazılarımdan birinin kesiğini yollamıştım; yazıda kendisinden söz açmıştım. Bana, güzel bir kâğıda, inci gibi yazısıyla yazılmış, kısa bir mektupla yanıt vermişti. (Kupür'e, "maktua" diyordu) Amerika'da **Hoover Enstltüsü** kitaplığında çalışırken, kendisini tanımadığım **Halide Edlb - Adıvar**'a, adındaki (-) imini soran bir mektup göndermiştim. Yanıt verdi, ama amacımı anlamamıştı. Eşi **Dr. A. Adnan - Adıvar**, yazılarında, adını (-) imi kullanarak verirdi. Bunun anlamı, soyadının **Adnan - Adıvar** olduğu idi. Kütüphanelerde, Batıda ise her zaman, soyadlarında (-) varsa, buna göre işlem yapılır. Ancak, her ikisinin de, ansiklopedilerde, başka kitaplarda, soyadları **Adıvar** olarak verilir.

Fakülte'de, İngilizce öğretmenim **Doç.Orhan Burlan**'ın; yazışmamız ölümüne dek, kitaplarını göndermesi kesilmemiş olan **Doç. Abdülbakl Gölpınarlı**'nın; **Tahir Alangu**'nun; çok kültürlü bir dışişleri görevlisi olan, ancak üç kitabı basılabilmiş **Saffet Urfl Betln**'in; **Prof. Dr. Selmln Evrim**'in; **Yaşar Nabl Nayır**'ın ve başkalarının (bu arada **Azlz Nesln**'in) mektupları da,zarfların içinde geçici uykularındadır. **M.Sunullah Arısoy**'dan, bu arada bir tane de **Asım Bezlrcl**'den var.

Başkalarının mektuplarını sayabilmem için, beş raflı kitaplığın içeriğini elden geçirmeliyim. Bu arada, son sadrazam **Ahmet Tevfik Paşa** (Okday)'nın oğlu, dışişlerinde görev yapmış, tarih ve özellikle basın konusunda kitapları bulunan **İsmail Hakkı Tevfik Okday**'ı da anayım. Bana, ölümüne değin, kitaplarını gönderdi; mektupları ve ayrıntılı yaşam öyküsü de o raflarda saklıdır. Bir de, İnterpres adıyla çalıştırdığı kupür derleme ve gönderme servisi sahibi **A(rtln) Masacı**'nın "esprili" mektubu... Ölümünden sonra, iş yerini bir süre kızı (adı : **Alls** idi) yürütmüş, sonra Ankara'da **Ercüment Özkan**'a devretmişti.

Bu mektup dermesini, ölümümden sonra bir kitaplığa vermeleri için bir de kâğıt hazırladım. **"Sen orta düzeyde bir yazarsın. Senin mektuplarından ne çıkacak kl?"** diyenlere yanıtım şudur: Yazdıklarım değil, bana yazılanlar önemli... Ortada bir sorun var: Nereye bırakacağım? 1928 - 1980 yılları arasında Türkiye'de yayımlanmış başvuru (danışma, müracaat, referans diye de anılır) kitaplarını fişlemiş, kaba bir sınıflandırma ile zarflara yerleştirmiştim. Basmaya istekli bulamadığım için, bu çalışmayı bir kitaplığa verdim. Şimdi, kütüphaneciler bunları bulamıyorlar. Biri **"aşırsa"** da kitap haline getirse, "helâl edeceğim."

Ben, alaylı bir kütüphaneciyim. Bizim öğrenim çağımızda Kütüphanecilik bölümleri yoktu. Sadece (rahmetli) **Adnan Ötüken**'den kurs gördük. **Amerika'da** çalıştığım kitaplıkta, benim hiç uygulamamış olduğum **Library of Congress (Kongre Kütüphanesl)** dizgesini hem

öğrendim, hem uyguladım, hem ayrıca, **II. Abdülhamid** döneminden **Kore Savaşı**na değin, Türkiye'nin belli başlı dönem ve olaylarını ekledim; bunlara konu sayıları verdim. Benimsettim, **Dewey** dizgesini ise, Basın ve Yayın Yüksek Okulu kitaplığında, genişleterek kullandım. **Türk Tarih Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi**'nde, kupürler için hazırladığım geniş sınıflandırma sistemini (sekiz defter), **Yapı ve Kredi Bankası Elliinci Yıl Atatürk Kitaplığı**nda, beş deftere indirerek uyguladım, Böyle, çalışmalarım var; ama, ne olursa olsun, alaylıyım.

Kütüphanecileri, yazılı olarak eleştirmekten kaçındım. Ama biraz dokunacağım. Üniversitelere girebilmek için, kitapla ilgili olmayanların bile Kütüphaneciliğe bir seçenek olarak sarılmaları doğaldır. Ben, kütüphaneciliği, teknik bilgiler yanında, dünya ve özellikle Türk kültürü açısından ele alırım, genellikle... Kitap bilgisi yanında, şimdi satılık bir mal durumuna gelen mektup, günlük, basılmamış yazılar vb.nin yitip gitmemesini hep göz önünde tutarım. Bir arkadaşım, **Amerika**'da çalışmış olduğum kitaplığa, benim ağzımdan mektup yazdı; arşivimi (?) bağış olarak alıp almayacaklarını sordu. Mektup, uzun zamandır masamda... Kıyamıyorum. Kabul edeceklerini sanmam, hem **Türkiye**'de kalmalı...

Bir kitaplığa (ne adını, ne de niteliğini yazmayayım) önerdim. Yukarı kattan güzel bir teşekkür mektubu geldi. Ancak, kaç yıldır, kütüphaneci gelip de görmüyor. Onun gelmesinde durmamın nedeni, gerekli görüp görmeyeceğinin saptanmasıdır. Telefon edildi, geleceği günler bildirildi; gelmedi. Yukarı kattan gelen bir mektupta, kütüphaneciyi göndereceğimiz yazıldı. Kütüphaneciden ne bir mektup, ne de telefon! Bir anlam veremedim; iyi niyetle düşündüğüm için...

Sözü nasıl bitireceğimi bilmiyorum. Hep eskiyi överiz, ama onu nasıl değerlendireceğimizi bilmeyiz. Onu yaşamak olanaksızdır, ne var ki bir dizge içinde saklamak gereklidir. Bu alanda bugün de göçebe sayılınz.●

*(X) Burada, kinci olmadığım halde, üzüntüsünü, kırgınlığını üstümden atamadığım bir olayı anımsadım: **Mithat Cemal Kuntay, Millî Kütüphane**'ye geldiği sıralarda, **Millî Eğitim Bakanlığı**, onun iki cilt (üç kitap) tutacak **Namık Kemal** yapıtını yayımlıyordu. **Kuntay**, bu kitabı dolayısıyla, **İhsan Sungu**'nun, vaktiyle **Halkevi**'nde dinlediğimiz **Namık Kemal** konuşmasının **Ankara Halkevi**'nce bastırılmış kitapçığını elde edemediğinden yakınmıştı. Bu kitapçık bende vardı; kendisine vermeyi önerdim. Verdim ya da gönderdim de. Bana, İstanbul'dan **"Türkün Şehnamesinden"** adlı şiir kitabı ile iki de mektup yollamıştı. **Amerika**'ya giderken (1954 sonu), oturduğum küçük eve sığmadığı için Kütüphane'deki odamda bulunan kitaplarımı evime taşıyamamıştım. Dönüşte, birçok edebiyat konulu kitabımla **Kuntay**'ın kitabını ve mektuplarını bulamadım. Alan insafsız kişi yaşıyorsa ne der bilmem.*

kültür ve sanata yer yok mu?

● **Gündoğdu SANIMER**

Duygu güzel bir sözcük. Doğu toplumlarında, duygunun küçümsenmeyecek bir yeri olduğu da kuşkusuz. Ne var ki, duygusallık için aynı yargıda bulunamıyoruz. Duygusallık denince onda, aklın ve mantığın söz konusu olmadığı anlaşılıyor da ondan. "Ne duygusuz adam" derken aslında "duygu"ya verdiğimiz önemi belirtiriz bir bakıma. Öte yandan, beğenmediğimiz yargıların bir kısmı için, "duygusal davranılmış" diye eleştirdiğimiz olur.

Ülkemizde olagelen kültür ve sanat olaylarında, ne yazık ki duygusallıktan kurtulamadığımızı görüp üzülürüz zaman zaman. Uzun zamandan beri Dil ve Edebiyat alanlarında verilmiş kararların pek çoğunda bu duygusallık öne çıkmıştır. Bu yüzden ülkemiz zarar görmüştür kanısındayım. Bu alanda söz sahibi kişilerin verdikleri sözlerle eylemleri birbirini tutmaz bir türlü. Önce umutlanır sevinir, sonra düş kırıklığı üzüntüye boğar bizi.

Sözü nereye getireceğimi merak ediyorsunuz değil mi? Hemen söyleyeyim: Uzun bir süredir Trabzon Radyosunda, kentimizin kültür ve sanatında olagelen etkinlikleri, her hafta düzenli olarak hazırlayıp sunuyordu bir yazar arkadaşımız. Geniş bir halk kitlesine ulaştırılan bu etkinlikler nedeniyle, insanımız sanatla daha bir yakından soluk alıp veriyordu. Sanat ve kültür alanındaki çalışmalardan hem haberdar oluyor, hem de bu alanda, bir bakıma eğitim sağlanmış oluyordu. Nerde bir sergi açılmış, hangi oyun turne için kentimizdedir. Panellerin, konferansların insanımıza taşıdığı birikim nedir? Sinemada hangi film oynuyor? Devlet Tiyatrosu'nun repertuarında neler var? Fotoğraf günlerinde neler sunulmuş? Üniversitemiz yeni kuruluş yıldönümünde neler aktarıyor bize? Bütün bunları ayrıntılı bir şekilde öğrenmek, hem kültür - sanat adına, hem de bu kentte yaşamak adına kıvanç verici bir durum değil midir?

Böyle güzel ve yararlı bir program nedense kesilip atılıverdi. Aklımıza ve mantığımıza vurduğumuzda algılayamadığımız içindir ki, bu kararın, gerekçesi ne olursa olsun, duygusal bir karar olduğu sonucuna vardık. Bildiğimiz kadarıyla Trabzon Radyosu'nda çok değerli yapımcılar var. Onların emekleriyle radyomuz her geçen gün daha verimli, daha gerçekçi bir düzeye çıkmaktadır. Kültür ve sanat alanında da, son derece üstün nitelikli programlar izledik. İşte bütün bunlardan sonra, böylesi bir kararı yadırgadığımızı belirtmek istiyoruz. Bine göre, halkımızla son derece sağlıklı iletişim kurmuş böylesi bir yapıma son verenlerin, çok haklı gerekçeleri olmalı.

Kültür ve sanat yaşamımızda, yeni atılımların, yer yer gözlendiği şu günlerde Trabzon Radyosu'ndan da, daha katılımcı çabalar beklerdik. Ülkemizin böyle çabalara gereksinmesi olduğu inkâr edilmez bir gerçektir. Böylesi çabalar sayesinde galeriler, tiyatro salonları, konferans salonları v.d. insanımızla dolup taşacaktır. Müzik ve şiir dinletileri daha bir canlılık kazanacaktır. Halkımız sanatla daha bir iç içe olacak, bu alanda emek sarfeden kişiler de artık uzun ve umutsuz bekleyişlerden kurtulacaklardır.

Kentimizin kültür ve sanatında simge olmuş bir derginin yönetmeni olarak tüm okurlarımız ve sanatseverler adına sormak istiyorum: Bu program niçin yayından kaldırıldı? Trabzon Radyosu'nun en üst yöneticisinden tüm sanatseverler adına açıklama bekliyoruz.●

dicle köy enstitüsü'nün ölümsüzlük çeşmesi

● Nazif EVREN

İnsanoğlu yaşamına başladığı günden beri, çözemediği bir sorun içindedir. "Yaşam" iyi de "ölüm" niye? Niçin bu insanlar güzel ya da çirkin, varsıl ya da yoksul ama hallerinden memnun yaşayıp giderken bir gün solukları kesiliyor, davranışları duruyor. Konuşamıyor, kuru bir yaprak gibi yuvarlanıp düşüyorlar. Bunun nedenini aramış insanoğlu. Ölümsüzlük istemiş. İlkel yaşamda olsun, çok ve tek Tanrılı dönemlerde olsun, Çağdaş dönemde olsun ölümsüzlüğü aramış.

Müspet bilimin bütün öğeleri bu konu için kullanılmış, tıp bilimi hastanelerde, laboratuvarlarda geniş çapta araştırmalar yapmış, hâlâ da yapmakta. Buluşlar yaşam sürecini biraz ilerletmiş ama bu işle uğraşanlar kendilerinin, ölümsüzlüğe giden yolun henüz başında olduklarını söylüyorlar.

Müspet bilim anlayışı içinde bu konu için astronomik paralar, bir o kadar da emek harcanmış ve harcanmakta.

Bu bilimsel çalışmalardan da önce Dinsel inançlar da boş durmamışlar. Kendilerince, imgesel bir ölümsüzlük dünyası yaratmışlar. Tıpkı dünya modelinde olduğu gibi sınıflar türetmişler, kurallar koymuşlar, kimi yerde yanılacak, kimi yerde yürünecek. Bu dünyanın da egemen kişileri yaratılmış, melekleri, hurileri, gılmanları, doğası, dağları, yolları var yürümek için. Sütten ırmakları var, altından köprüleri var geçmek için "Dante" örneği. Her türlü yiyecek meyvesi, besini var bol bol. Bunların hepsi ölümsüzlük dünyasında.

Gömütlükler, bu ölümsüz dünya yolcularının, gerçek dünya örneğine uygun simgeleri olmuş. Kimisi sanduka içinde taşına adını yazdırıp, dünya yaşamını sürdürmüş "apartman" örneği kimisi karataşın altında, kimisinde o da yok, bir tümsekçik "gecekondu" örneği.

Dünya yaşamının bir simgesi olan bu sessiz alemin sakinleri, imgesel, ölümsüz dünyada yaşamaya başlayacakları günü beklemektedirler. Günah ve sevap yasaları ile kurallanan bu dünya, yalnız ve yalnız ölümsüzlük inancı alanına yerleşmiştir.

İlkel yaşamda, gerek çok Tanrılı, gerekse tek Tanrılı dönemlerde inanışlar ve bu inanışlardan doğma davranışların yönü hep bu ölümsüzlük yaşamına yönelmiştir.

Günahlar, sevaplar, dualar toplamı olan inanç yasası,toplum yararına davranışlara da neden olmuştur. Örneğin kişi varlıklıdır. Dünyada dönecek köşesi kalmamıştır. Müspet bilimin yasaları işleyecektir. O halde, bir kuyu kazdırmıştır yokuşun başına ya da bir çeşme yaptırmıştır yolun üstüne. Levhasına "....'nın Hayrat'ıdır Ruhuna Fatiha" yazdırarak hem dünyasının yaşam sürecini sağlamış, hem öbür dünyadaki yerini ayırtmıştır. Daha başka davranışta bulunanlar da vardır. Bütün bunlar, kişinin kişisel faydasına yönelik ise de, dolaylı olarak topluma yararlı yönleri de azımsanmaz.

Bir çok örnekler verebileceğimiz bu davranışlar yanında bir de toplumun içinden kaynaklanan bilinci taşıyan ölümsüzlük istekleri vardır ki, bunlar yurdun her yerinde, yapıtlarında, anıtlarında, dağında, bayırında hatta dünyada simgelenirler. Bu adlar, ulusun tarihine geçerler. Unutulmazlar. Kuşakların eğitimine yön verirler. Ben ölümsüzlüğe karşı özetlemeye çalıştığım bu davranışlar dışında başka bir örneğe de rastladım.

Bir iş için Diyarbakır'a uğradığımda, kuruluşunda çalıştığım Dicle Köy Enstitüsünü de gezdim. Bu dönem, Köy Enstitüleri, Bakanından öğrencisine kadar "gerinist" (!) kişilerden temizlenip, milliyetçi kişilere devredildiği dönemdi. (1948)

Bu dönem Akçadağ Köy Enstitüsüne atanan müdürün, kurumun emanet parasını iç ettiği, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünde bakımsızlık yüzünden boğalann öldüğü, Dicle Köy Enstitüsünde bir binanın yandığı,bütün Köy Enstitülerindeki kitaplıkların kilitlendiği, Varlık ve benzeri dergilerin yokedildiği, bunları okuyan öğrenciler hakkında soruşturma açıldığı, dörtbuçuk üzerinden beş tutturmadığı için bir çok öğrencinin enstitüden atıldığı parlak bir eylem dönemiydi.(!) Bunlar yanında Dicle Köy Enstitüsün'de örnek bir işlem daha gördüm. Dicle Köy Enstitüsü kurulurken, binalar kuruluş alanının ortasındaki bir gözenin çevresinde sıralanmışlardı. Bu gözenin suyu, temiz bir havuza alınarak, uzun süre kullanıldı. Yeni dönem başlayınca bir müdür, gözenin başına bir çeşme yaptırmış. Yapının tam ortasına da mermer bir levhaya, sabit mürekkeple kendi adını yazdırmış.

Devlet parasıyla öteki dünyadaki ölümsüzlük köşesini de dönen milliyetçi bir müdür. Ama bu güzel sevap, Tanrı katından geri dönmüş. Yani Tanrı bile kabul etmemiş bu davranışı. Sonradan gelenler, murçlarla levhayı söküp atmışlar. Benim gördüğümde, levhanın yeri kara bir leke gibi sırıtıyordu. Bunun yanında sekiz Köy Enstitüsünden gelen ekipler tarafından yapılan binalar, Dicle Köy Enstitüsü'nün meydana getirdiği yollar, bahçeler, kavaklıklar, bağlar dimdik toplumsal bir bilinç içinde ölümsüzlüğe doğru yürüyorlardı...●

sevginin yoldaşı

Ece AYKIZ

Günün en yorgun saatlerini
Dinlendirdim düşleyerek seni
Susmayan hep ulayan sevgilere
Yoldaş ettim sözcüklerin tertemizini

Oturmuş seyrediyordun kıyısından suları
Taşıdım gözlerine kıpırdak dalgaları
Bezeyip kuşlarla gün ışıklarını

Doludizgin dıolaşıyorum belleğinde
Çırpıntılar çoğalıyor denizde
Dökülüyor güzleksi kirpiklerine
Bir kuş dalışa geçiyor uzaklardan
Sesi boyuyor gökyüzünü maviye

"yurt / boyu sevişmek"

● Ali DÜNDAR

Bu yazının başlığı, aynı zamanda, Osman Bolulu'nun **Selvi** yayınları arasında Şubat'92 ayı içinde çıkan iki şiir yapıtından birinin adıdır. İkincisiyse **"Taşın İyisi / Taşlamalar"** adını taşıyor. **Bolulu,** yıllarca süren ekinsel birikimlerini; gözlem ve deneylerini, duyarlı içsel algılarıyla içinde mayalandırdığı şiirsel söylemini bu iki yapıtında nefis bir şölene dönüştürüyor.

Osman Bolulu'nun şiirlerini okurken, ünlü düşünür ve bilge **Konfüçyüs**'ün bir öğrencisine dediklerini anımsadım. "Şiir yazmak istiyorum, hangi sözcükleri seçmeliyim?" diye soran öğrencisine, yüce bilgenin kısa yanıtı şöyle olur: "... yazacağın şiirde önemli olan hangi sözcük değil, kullanacağın sözcüklerin kökünün bastığın toprakta olup olmamasıdır. Çünkü şiir yazmak öğrenmektir. Öğrenme ise bastığın toprakla uyuşup uyuşmadığına bağlıdır. Öğrenme hevesi olmaksızın bir insanın şiir yazmaya kalkışması hem kafa karışıklığı yaratır, hem de o insanı basitliğe sürükler..."

Şiir dilsel bir yaratıdır. Kişinin anadiliyle yaratabileceği bir üründür. Anadiline bağımlılığından dolayı da, yazın türleri arasında, ulusallık niteline en uygun ürün olarak şiir gösterilir. Her ne denli şiir, biçimsel çatkıları ve içdüşünsel içerikleri bakımından uluslararası, evrensel boyutlara ulaşabilse de; dilsel yapısı ve yapıntıları, duyumsatıcı / sezdirici yönleriyle her zaman ulusal sınırlar içinde kalmaya yargılıdır. Onun için derler ki, herhangi bir dilde yazılan şiir, başka herhangi dile, kavramsal varlığı ve sözel gücü bakımından çevrilebilirse de; duygulandırıcı, sezdirici ve yüreklendirici yanıyla hep yazıldığı dilde kalır; şiirin bu yönlerini çeviri diline yansıtmak olanaksızdır. Sözgelimi, **Bolulu**'nun, **"... Dölü biçilirken yekinmeyeni / Bilmem ki niye sevdim seni"** dizelerini nasıl yorumlar, nasıl aktarırsınız bir başka dile. **Döl** sözcüğü, Türkçe'de: **Bereket, iyilik, esenlik, varlık, varsıllık, bolluk** vb. olumlu anlamlarının yanında; **piç, aşağıcılık, dışlanmış kimse** vb.gibi olumsuz anlamlar da yüklenebilen **kök** sözcüklerden biridir. **Yekinmek** sözcüğü de öyle. **Bolulu,** sözcük yığışımıyla oluşturduğu bu iki dizeyi, anadilinin söylem ustalığıyla yoğunlaştırmıştır. Salt **yekinmek** kavramı üzerinde durmaya kalsanız, dünyanın işi açılır başınıza.

Yazın'ın şiirle başladığı söylenir. Doğru olsa gerek. Adamın biri, o ünlü kutsal yapıtında **"... ozan sözüdür, inanmayınız"** dese de, kendisi bile halkına şiirle seslenmek, yapıtını şiirle yazmak durumundan kurtulamamıştır. Şiirin ses, ünlem, duygulandırma ve vurgu gücünden yararlanmayı yeğlemiştir. **Osman Bolulu,** yıllarca öğretmenlik, eğitim yöneticiliği, denetmenlik yapmış; Türk dilinin, anadilinin eğitimi ve öğretimi üstüne yazılar yazmış, araştırmalar yapmış, yapıtlar vermiş bir kişi. Anadilini, bu dilin inceliklerini, söz gücünü, söylem varsıllığını iyi bilen, iyi de kullanan bir kişi. Şu dizelerdeki sözcük yoğunlaşmasına, anlam birikimi, anlatım ustalığına bakınız:

"Bu toprak Yunus'un toprağı;
"Kış yaz açan,
"Öfkeye bal emzirip
"Erdemi erişleyip arkaçlayan;
"Sevecenlik bohçasıdır
"Burada İNSAN.

Osman Bolulu, aynı anda yayımladığı iki yapıtından birinde 31, ötekinde 59 olmak üzere, tam 90 şiirle, yurtboyu bir sevgiye açılıyor. Bütün kötücüllükleri geride bırakıyor; bütün kötülük ve kin gemilerini yakıyor: **"Kin gemilerini hurdaya çıkardık / Jilet yapılıp satılsın diye / Ve kızlar / Oğlanların tıraşlı yüzüne / Öpücükle katılsın diye"** Dergilerde, özellikle de **Türk Dili Dergisi**'nde çıkan Türk diline ilişkin öğretici yazılarını beğenerek okuduğum **Osman Bolulu**'nun şiir yazdığını, daha doğrusu ozanlık yanını bilmiyordum. Daha önce yayımlandığını sonradan öğrendiğim **"Dalların Ucundaki"** (1955) ve **"Bileşim Çizgisi"** (1963) adındaki şiir yapıtlarını da görmemiştim. Bir dostlar yarenliğinde ortaya çıktı **Osman Bolulu**'nun ozanlığı. Ezberinden okuduğu şiirleri toplantıya katılanların dikkatini çekti. Bulunanlar, binbir dereden su getirerek, **Bolulu'yu** yazdıklarını yayımlamaya kandırdılar. Saklı ozan **Bolulu** da, onun yıllarca içinde, düşleminde mayalandırageldiği bu pırıl pırıl dizeler de böyle çıktı gün yüzüne. Maya kabına sığmaz olunca:

"Çatık kaşlı yoldaşım
"Düşe kalka yiğit
"Sabırdan damıtılmış
"Acıların serüveninde eşit

dizeleri dökülüverdi ağzından.

Osman Bolulu'nun yüzlerce dizeyi içeren 90 şiirinde, eğer gözümden kaçmadıysa, ben hiçbir yabancı sözcüğe rastlamadım desem yeri. **Arkaçlamak, gergeflemek, öksüzlemek, oynaşmak, tokatlamak, buğdayca büyülü** vb. gibi, daha yüzlerce şiir söylemine uymaz gibi görünen kavram ve deyimleri, dilimizi kekeletmeden, yadırgatmadan şiir diline kazandıran **Osman Bolulu, "Bilincimin çulhasında kirkit / Beynimin teknesinde hamur / Yoğur bir daha yoğur / Özlemin öz babası olur"** dizelerinde görüldüğü gibi, halkçıl söylemleri bol bol ve ustalıkla kullanarak şiiri ısıtıyor; dilsel tadıma ulaştırıyor. Özellikle ikinci yapıtı taşlamalarında, bu halkçıl söylem, daha da yoğunlaşıyor. Örneğin beş dörtlükte deyimlediği ve **"Kazak Abdal Ağzıyla"** adını verdiği taşlaması, gerçek bir çağdaş Kazak Abdal söylemi:

"Suya varıp boş testi getirenin,
"Kirli minderlerde dik oturanın,
"Haramdan verilmiş şu fitirenin,
"Hem anasını, hem de avradını..."

SÖZ

Hasan AKARSU

Tren Ergene'den geçerken
Istrancalara gidiyorsun
Sakız çiğneyen
İşçi kızlar dolmuşta
Tütün içmesini bilen delikanlı

Kulaklarında kar sularının
Çocukların sesleri
Utanacak hiç bir şeyin de yok
Gidilecek bir yol
Bırakıyorsun ardında

Emeği unutma
İlk sözün olsun
Sözlerin güneş olsun
Çok halkına.

Şiirlerinde ve taşlamalarında **"Zorda düğümlenlyorsa keyfiniz / Özgürlük yüreğinize köstek oluyorsa / Hangi lekeden geldiniz / Emeğin mührünü vura vura iri pençeler dökülmüşse yollara / Korkuyor musunuz?"** dizelerinde olduğu gibi, tok ve ürküsüz bir ses egemen **Osman Bolulu**'nun söylemine. Ne lafı eğip büğüyor, ne sözü sulandırıyor, ne de şiirden ödün veriyor. Taşlamalarından şu örneklere bakalım:

"Sanma kl bunlar tamamen sahtekâr
"Kapılarına hergün yazıyorlar:
"Dikkat, İçerlde köpek varl
"Dürüstlükleri, olacak o kadar.

Yazar adını verdiği bir başka taşlamasındaysa:

"Ula memet sen sabancısın
"Binlerce yıldır
"Sabanla üretiyorsun
"Seni sevlyoruz
"Amma
"Elln sabancısı kltap yazıyor
"buna ne diyorsun?

dizeleriyle attığını alnından vuruyor.

Bolulu'nun hedefini vuran bir başka ikiliği de şöyle:

"Artık vazgeçtim blr baltaya sap olmaktan
"Baltaların sapı kıvrılmış sapılmaktan.

Bu son iki yapıtına bakıp, ozan dostları **Osman Bolulu**'ya, hoşgeldin aramıza diyecekler. O da :

"Bir İşim olmuştur hep
"Elimde, ayağımda kasığımda
"Karanlığı doğrayarak
"Yeşertiyi coşkulayan su
"Yüreğimin nadasında çekirdek
"Bir İşim olmuştur hep.
Soluğumun belgitl
Bileğimln
"Birlikteliğin gel / git'i
"Bir işim olmuştur hep.

dizeleriyle ömürboyu mırıldanıp duracak. Geleceğin eleştirmenleri **Osman Bolulu**'nun şiirlerini, yazınımızda değişik, tok ve kendine özgü bir soluk olarak değerlendirecekler. Soluğu sonsuz olsun.●

yüzündedir

Feriha ALTIOK

Yüzünüz yok... nasıl yüzünüz
anlatamam
hergece kapısı kırılır uykularımın
ateşten kuşlar düşer gözlerime
sığınacak sözüm yok uyanamam

yüzüm
yediperde çeksen de
yüzündedir
saklanacak en uzak köşe
gözüne alacağın en doğru tarih

kim ördü kim giydi korkuları
gel yüzleşelim
aşkı kim öldürdü ölümüne?

Yüzüm, kendine kaç
kaçacaksan
kalacaksan kendinle
sına düşlerini
bir başka duayı dene

deneme

kalıplaşmak

● Şevket YÜCEL

Kişinin öğrenimi ne olursa olsun, eğer o, olduğu yerde kalıyorsa başlar kalıplaşmaya. Kalıplaşmanın içine bir kez düşüldü mü aynı yerde de kalınmaz, zamanın getirdiği yenilikler, güzellikler karşısında hep geriye gidilir.

Kalıplaşan kişilerden çok çekinirim ben. Öyleleri, bilisiz olanlardan daha tehlikeli gelirler bana. Bilisiz kişiler, bir yerde olduğu gibidirler; ama kendilerini dar çemberlerden kurtaramayan, öğrenim yapmış kişiler öyle midirler? Kişiye yücelik kazandıran güç, eserler okumak, düşünmek, gerçekleri görmek, bir sevgi düzeyine erişmekle olur. Düşünün bir kez, kaç kişi edinir bunu? Azdır böyleleri...

Kalıplaşan kişilere bir bakınız. Böylelerinin ne sevgileri sevgiye, ne de düşünceleri düşünceye benzer. Çünkü o kadardırlar, daha öteye gidemezler, üstelik yerlerinde durabilmeleri de olanaksızdır onların. Bu durum, her an eskitir kendilerini, sizse onları eskimekte olduklarına inandıramazsınız.

Kalıbını yırtmayanlar, nasıl ileriye gitsinler, nasıl çağdaş olsunlar? Kalıplaşmakta donukluk, anlamsızlık vardır. Bir toplumda ortam genellikle buysa orada en güzel demokrasi bile soluk darlığına düşer. Bir de bunun yanında sevinç ve sevgiler elden gider. Bunlar gittiğinde ne kalır geride? Ne kalacak, acılı bir boşluk, bir de sıkıntılar...

Değişiklik istemeyenler kalıplaşanlardır. Düşünen, duyan, kendine sığmayan insanlar aynı çizgilerde gitmekten usanırlar, değişiklikleri dost edinirler. Böyle bir değişikliği istemeyenler hep geçmişte kalanlardır. Oysa her gün aynı yemekleri yemek, aynı türküleri dinlemek, aynı yaşamı sürdürmek usandırır kişiyi. İster sanatta, ister bilimde, ister teknikte olsun hep yeniliklerdir sevincin kapısını açan. Geçmişten ders alınır, bunu anlıyorum; ama her şeyden önce geleceğe gidilmesi gerekmez mi? Salt geçmişle kalınırsa bağnazlığın azgın canavarı ortada sıçrıyor demektir.

Kalıplaşmak, yaşamı çölleştirmektir. Her gün aynı biçimde düşünmek, aynı bakışlarla bakmak ne kazandırır kişiye? Oturulan bir adada bile ne kadar değişiklik ister insan. Benim bildiğim, kalıbı kırmakla gelir güzellikler. Aynı yerde kaldıkça bunalım ve çirkinliklerin katlanmış olanlarıyla karşılaşmaz mıyız?

Kalıplarını kıramayanların sözleri sıkıcı, özleri içtenliksiz, bakışları üşütücüdür. Böyleleri yaşadıkları kötü ortamdan pek yakınmazlar. Bir değişiklik aramazlar ki neden yakınsınlar? Yaptıkları işlerde daha bir kolaylık sağlayalım, zamandan kazanalım, yaşam sevincini çoğaltalım diye de düşünmez onlar. Bu nedenle hem iş üretemezler hem de başkalarına zorluklar çıkarırlar.

Böyleleri daha öncelerden alıştıkları neyse onları yaparlar. Değişikliklere yanaşmadıkları için de ruhsal, düşünsel yönden gittikçe körleşirler.

Bir toplumda, kalıplaşanların sayısı ne kadar çoksa yaşam da öylesine anlamsızlaşır. Kalıplaşanlar arasında erinçli yaşayabilme olanağı da bulunmaz üstelik. O dar kişiler neleri daraltmazlar ki... Demokrasi de sevgiler de sevinçler de daralır onların elinde. İşte bu daralmalarla çekilmez bir yaşam tablosu ortaya çıkar. Böyle bir ortamda düşünce yönünden çember genişlemesine gidenlerin işleri zordur.

Nice yüksek makamlarda oturanlardan nicelerinin kalıplaşmış yapılara sahip olduklarını zaman zaman görmedik mi sanki? Elbette bir acıyı oluşturur bu görünüm. Özellikle o gibi yerlerde insan, geniş boyutlu kişileri, ışığı görmek ister.

Kalıplaşanlar, çelişkileri de göremezler genellikle. Böyleleri, yeterince sevemez, yeterince duyamazlar. Onlar, bu anlamsızlıklarıyla sıkıntı yağdırırlar durmadan. Neylersiniz, eğitim ve öğretimdeki tutarsızlıklar gittikçe çoğaltıyor bu gibileri. Azaltması gerekirken çoğaltıyor...

İnsana daha az değer verilen yerde kalıplaşanların daha çok olduğu bir gerçek. Bu kalıpları çoğalttıkça da güdükleşiyoruz, azaltıyoruz kendimizi. Sevgisizler, benciller, ikiyüzlüler, yalancılar, soyguncular kalıplaşma ortamından alıyorlar besinlerini. Bu nitelikteki kişiler kalıplaşanların sayısal yönden artmasını çok isterler. Çünkü kolayca kandırabilirler öylelerini, uyutabilirler.

Kalıbı kırmayınca adam olacağımıza inanamıyorum ben. Geniş çaplı bir okuma eylemine gitmedikçe de hep o kalıpların içinde sıkışıp kalırız. Böylece de mutluluklar değil, mutsuzluklar yaşanır, çağdaşlıktan söz etmek sözde kalır.

Sakın ola kalıplaşmayalım, çünkü bir an olur ki köşker kütüklerine benzeyebiliriz. Kalıplaşanların çoğaldığı yerde bir çiledir günler, bir ateştir. Düşünüyorum da bu kalıplaşmanın getirdiği düzeni ışıklandırmadıkça daha nice yıllar sıkıntı çekeriz. Kalıplaşmakta donmuşluk vardır, kalıbı kırmakta ise yenilik ve güzelliklere atılan adımlar...●

yaban sıcağı

● Nilgün SÜZEN

Dost muyuz dedim, tüm yolculara otobüse binerken ve bana yabancı olan yolun içine koyulurken. Sevgisizliğin yalnızlığından kaçıyordum, kaçıp da yabanıllıkta bulmayı mı umudediyordum? Kim bilmek istemezdi ki dostluğun, bu otobüsün içinde de olabileceğini.

Yol beni doğu'nun en ucuna götürüyordu. Dağlar ıssızlıkla sarmalanmış, kutup yıldızı ardında, yollarsa dağları aralamış oysa gökyüzünü aralayamıyorum, bir türlü buluşamıyoruz onlarla. Bir an görür gibi oluyorum, sonra yine kayboluyorlar ve kayaların şekilsiz görünümlerine bırakıveriyorlar yerlerini. Canımı sıkıyor bu durağanlık. Yol önümde uzayıp gittikçe umutları içimde daha da kök salıyor. Onlarla bütünleşebilmeyi, yalnızlığı ve sessizliği otobüsün koltuğunda bırakıp, binlerce yıldızla birlikte kalabalıklaşmak, güneşin silmesine aldırmadan geceyle parlamak istiyorum ama, bu döngü gittikçe derinleştiriyor beni karanlığın içinde. Sevgim yıldızlara asılı kalıyor. Ve ayrılığımızın, terkedilişimin neden bir karmaşa olduğunu düşünüyorum. Dağların gözlerimin önünden sevgileri yokedişiyle, sen de yokoluyorsun. Biribirimizi yokediyoruz. Oysa biliyorum ki birkaç saat sonra güneş yıldızları ve geceyi yokedip kayaları, renkleri varedecek.

Sevgi paylaşım, sevgi birliktelik, varolmak: Görüntü, belirsizliğin yokedilişi...

Otobüsün içindeyim, sessiz kalabalığın, insanların içinde. Beni bekleyenlerin özlemiyim ama burada, durduğumuz terminallerde bir yolcu, bir dostum. Sattığı sakızların parasını bir köşede sabırsızlıkla paylaşan küçük çocukların dostu. Yoksulluğun, dumanlar arasına gizlenmiş şehrin, derme çatma evlerden sızan sönük ışıkların dostuyum.

"Dost muyuz abla?" diyerek el sallıyorlar, ben başka bir terminale doğru koyulurken. Dostumsun terimi paylaşan küçük çocuk, bilmediğin tanımadığın dostunum artık senin.

"Merhaba" diyor, yan koltuğa oturan. İzliyor bir süre beni, merhabanın içinde meraklı bakışlarıma bir soru var? Konuşmaya başlıyoruz. Adı Şirvan. Nereli olduğumu, nereye gittiğimi, nerede okuduğumu soruyor. Otobüsün içinde kısa kesilmiş saçları, kapkara gözleriyle bir Şirvan beliriyor. Erzurum'a gittiğini söylerken sigara uzatıyor, çok sık yakıyor sigarasını. Bir gülüş var gözlerinde, bir heyecan, bir sevgi belki de... Sonradan tüm bunların çocuklarına kavuşacak olmanın sevinci olduğunu öğreniyorum.

Halkını anlatıyor, kısır topraklarını, onu nasıl az bir maaşla çalışan memur yaptığını, karısını, iki küçük çocuğunu, onları nasıl yetiştirmek istediğini anlatıyor. Evli olması şaşırtıyor beni, anlattıkça önce düşlediğim Şirvan siliniyor, düşüncem farkında olmadan başkaldırıyor kimliğine. Neden bilmiyorum, kendini tanımladıkça içimde olmasını istediğim Şirvan bitiyor, anlattıklarıyla yeniden örüyorum onu.

Genç, iki çocuğu var, güçlü, elleri kocaman, memurluk emanet bir elbise gibi üzerinde. Sorumluluklar, günlük yaşamın ayrıntıları, Şirvan bunları düşünüyor. Ev kirasını, odun parasını. Oysa Şirvan bir dağ kaplanı, gözlerimle yıldızlar arasında bir köprü, boşlukların, ıssızlığın çözümü, o sıcak korkusuz doğunun çocuğu. Sakin tavırlarının, kara gözlerinin küçücük görüntüsünde, kocaman coşkun bir insan. Bir noktanın içinde barınan binlerce noktanın yoğunluğu gibi. Birden başkaldırdığım nedenlerde kendimi buluyorum.

Şirvan ve kısır topraklar, ben ve kısır sevgi, Şirvan ve memurluk, ben ve doğu'nun yabanıllığında sevgi...

Birazdan yolu bitecek, az kaldı. Gecenin yarısında karısının yanına uzanacak, binlerce ışığın içinde bir tanesi oluverecekler, karısı Erzurum'u içine alacak. Geleceğinden haberi vardır, bekliyordur. Evini ısıtmış, yemeğini hazırlamıştır, belki de çocuklan hâlâ uyumamıştır.

Şirvan indiğinde üzülecek miyim, gülüşünü kapkara gözlerini arayacak mıyım, koltuğu bomboş, otobüs bomboş mu kalacak? Erzurum Şirvan'la mı, onun özlemiyle mi ışıldayacak? Çocukları gülecekler, sarılacaklar sımsıkı, sıcacık, kocaman elleri hepsini sarmaya yetecek...

Hüzünle susuyorum. Yeniden konuşmaya başlıyor, sesinde benim düşüncem var. Anadolu'da bir köy öğretmenini anlatıyor, belki de birgün çocuklarının öğretmeni olabileceğimi söylüyor. Kapkara bulutlar arasında çakan şimşek gibi umutları gözlerinde. Birden yüreğimdeki sevgisinin kuytusuna, onun Anadolusu'nun çocukları doluşuyor. Küçük sevinçleri donatıyor başımı, türküleri yankılanıyor kulağımda. Gülümsüyorum. Doğu'yu kucaklayan Şirvanın güçlü kollarında artık kendime başkaldıramıyorum. Kökleri acımasız doğanın kıyısına dek ulaşan bir umut olduğumu hissediyorum. Ben bir özlemim, sevgi gibi.

Birden bir yıldız kayıyor bana doğru. Şirvan söküp atıyor terkedilişimi, yanımdaki sevgiliyi siliyor, geceyle buluşturuyor beni, bir yaşam sığdırıyor yüreğime.

Şirvan'ın gece yarısı Erzurum'da ineceği düşüncesi ve yolcuların sigara dumanlarına gizlenmiş siluetlerine karışarak uyuyorum. Uyandığımda dağlar üzerimizden çekilmiş, güneş doğmak üzereydi. Erzurum çok gerilerde kalmıştı. Şirvan gitti, yok artık, koltuğu bomboş, üzerindeyse sigara paketi üstüne yazılmış kısacık bir not:

Dost muyuz seninle
Dost muyuz tüm aşklar, sevgiler
Dostum musun terkediş... ●
Şirvan

Haydi

Seni hep yakalarında k. buyorlar
Giydirip kuşandırıp götürüyorlar
Benim için ne derlerse yalan diyorlar
Bir odaya kapatıp çıkarıyorlar
Sen güneşi görmeden edemezsin
Uyan kan uykusu bu canım.

Sarmaşık gülleri kopmayalı
Atın başını bırakmıyorlar
Temmuzu küstürmüş kaçırıyorlar
Sen sevmeden edemezsin
Benim işim var de uyan.

Bir tepsi donattım neyim var neyim yok
Sabahtan beri baş ucunda
Neyim var neyim yok ortada
Ben şairsem, prensesem,
Bu şiiri yazmışsam
Elindeki avucundaki senin
Atın gideceği bir ince yoldur
Gümüşün beşler, gül satar yine sana bakarım.

Berin Taşan

benim eğitmenlerim

● Osman BOLULU

- Çobanımız Bestim Dayı'nın toprağı bol olsun -

İSYANIMIN BABASI

İlkokula girdiğimde okumayı biliyordum, elyazısı bile yazıyordum. Çünkü 16 yıl medrese eğitimi görmüş bir babanın, ilköğrenim görmüş üç ağabeyin küçüğü, çoğu eski yazılı da olsa kitaplığı bulunan bir evin çocuğuydum. Üç sınıfı bir arada okutan öğretmenimiz C. B., üst sınıflara gittiğinde sınıfın yönetimini bana bırakırdı. Nasıl da yücelerdim, o zaman; minik gövdemle büyüklüğe tırmanırdım.

Yılın ortalarında iki bacı geldi sınıfımıza, kent okulundan nakl-en: Dilleri hoş, giysileri tiril tiril. Babaları - kentli kırması bir adama -, her gün öğretmenimizle oyun oynar, birlikte içer, birlikte gezerler. Benim babamsa gerekmedikçe ağzını açmayan, selâmı sabahı ölçülü, dikbaşlı bir kenar adamı. Üstelik varsıl değil.

Birinci karnede ben sınıfın en iyisi olduğum gibi, galiba okulun da en iyi not almış öğrencilerinden biriydim. İkinci karneler verildi. Ne göreyim; iki bacının karnesi baştan aşağı "pekiyi", bende "orta"lar ağır basacak nerdeyse. Diş koruma falan olsa bir diyeceğim yok. (Çünkü fırçayı bile tanımıyorum ben.) Cinim çıktı. Bacıları, bileklerinden yakaladığım gibi sürükleye sürükleye öğretmenin odasına götürdüm.

- Bunlarla beni sınava çekiniz. Tek söz eksiğim çıkarsa, karnemin hepsi "zayıf" olsun.

Öğretmenin yanıtı - bugün bile resmini çizebileceğim - sarı iskarpiniyle hayama bir tekme atıp, beni tesbihböceği gibi yumultmak oldu.

Aşağılık duygusunu yenmek mi isterim, güçsüzlük belirtisi mi sayarım; ömrümde kimseyi şikâyet edememişimdir. Eve gidip ağlayıp sızlamadım. Soluğu ağılda aldım. Bestim Dayıya:

- Sen artık bizim koyunları gütmeyeceksin, çobanlığı ben yapacağım. Torbanı, değneğini bana ver. (Karabaş nasıl olsa bana alışkın, dostum.)

- Olur yeğenim, yalnız sen acemisin, bir iki gün birlikte otlatalım koyunları, ben sana öğretince ayrılırım. (Çok iyi, ilk korkuma dayanak olur.)

Okuldaki olayı, komşu çocukları eve duyurmuşlar ki, akşam beni ağıldan aldılar. Kimse bir şey sormadı, ben de anlatmadım. Ağabeylerim kıpırdanır gibi, babamın gözleri, onların yolunu kesen bir süngü. Çıt yok. Ertesi gün babam:

- Gel bakalım, dedi. Arkasından gidiyorum, ama hayatında bana fiske vurmamış bu babamdan korkuyorum yine de, yoksa öğretmenden mi?.. Elinden tutmadım, geriden izliyorum. Babam okula girdi. Ben de okulun önündeki çam ağacına tırmandım. Öğretmen odası tabak gibi, buradan. Gözetliyorum. Öğretmen belki babamı da dövecek. (Çok sessiz ama hayli dik adamdı babam, dövebilir miydi? Bunu düşünemezdim o zamanlar.) Öyle olmadı. Babamı görünce saygılıca ayağa kalktı. Yaşlı babam (60'ın üstündeydi.) oturmadı. Elindeki çatallı değneği sallayarak bir şeyler söylüyor. Duyamıyorum ki... Çıktı. Ama ne çıkış babamınki; kızgınlığını karşısındakinin tepesine yıkarak bir ayrılış.

"Tamam, bitti bu iş! Çobanlık benim yazgım." düşüncesiyle ağaçtan inerken babam ağacın dibinde bitti. Değneğinin ucuyla okulun merdivenlerini göstererek:

- Hadi bakalım!.. dedi. (Babam İsmail Hocaya candan bağlanırdı, ama "neden diye soru sorulamazdı, açıklama istenemezdi.)

YEDEKTE SİLAH BULUNDURMAYI ÖĞRETEN ADAM

Sanırım, ertesi yıl gitti B.C. İlkokulun arkasından kimi istekl-erin kırılışı, kim bocalamalar... Sonra kendimi Akpınar Köy Enstitüsü'nde buldum. 1947'de öğretmen olup yakınımızdaki bir köyde göreve başladım. B. C., ilçemizdeki tek ilkokulun başöğretmeni (müdürü) idi ilkin. Sonra maarif memuru (ilköğretim müdürü) oldu. Ben de öğretmenliğin üçüncü yılında, ilçenin en büyük köy okulunun başöğretmeniyim. Sekiz arkadaşız. Sekiz ay, köyde kapanıp kalmışız. Hepimiz de bekâr, delikanlılığın taşkınlığıyla şişmişiz. Sınavları da bitirince ne yaparız? Kösnüklük çetesi gibi dalmışız Samsun'a. Şişimizi indirip yerimize dönünce ne görelim: Resmi tatil başlamadan okulu terkettiğimiz için hakkımızda soruşturma açılmış.

- Hadi bakalım elebaşı, başöğretmen, dediler arkadaşlarım.

Ne yapacaktık? Ne de olsa hocamdı B.C, eskiler törpülenmişti. Hocaya durumu anlatırım dedim, vardım yanına. Bizim B. C. Nuh diyor peygamber demiyor. Önünde bordrolar gördüm, o sırada. Göz hırsızlığıyla anladım ki, gezici başöğretmen S. Bey, benim okula dört kez uğramış, o yıl içinde. Tahakkuk (gerçekleştirme) memuru olarak hocam B.C. de basmış mührünü, imzasını. Kâğıtları kaptığım gibi:

- O okulun başöğretmeni bensem, S.Beyi bir kez bile görmedim okulumda. Sizin onayladığınız bu belgelerle nasıl para alacak?

- Sen kendi suçunun yanıtın ver!

- Hocam, siz öğrencilerin bileğini kerpetenle sıkarak işkence ederdiniz. Sınıfların kapısını dışardan kilitleyerek tavla oynamaya giderdiniz. Biz öyle yapmadık. Başarıyla yılı bitirdikten sonra sıkıntımızı atmak için kente indik. Bundan ne devlet, ne de öğrenci zarar gördü.

Gezici başöğretmenin gözleri büyüdü: Bir bana, bir sınıf arkadaşı ve dostu B.C.ye bakıp duruyor. Anladım ki, birbirlerini yiyemezler. Bordroları iç cebime indirdim.

- Peki, siz soruşturmanızı açın! Biz de görevden ayrılışımızın cezasını çekelim. Adalet yerini bulsun.

Hademe diktiler önüme. Deli toros herifin biriyim, hademe söker mi? Anan yahşi, baban yahşi, işi tatlıya bağladık.

- Ver bordroları, dediler.

- Olmaz !... Söz; bir yere çıkarsa, bu olaydan birine söz edersem, siz soruşturmanızı sürdürürsünüz.

Arkadaşlara:

- Tamam, olay kapandı, dedim.

Ağzım kilitli. Ama bende kredi bin beşyüz.

Sevgili hocam, bana isyanı öğrettiği gibi elebaşılığı da öğretti. Beni yiyeceğinden kuşkulandıklarımın kirlilerini saklamak, olaylarını not etmek, bir güvenceydi bundan böyle. Birçok adamı, bu silahla başımdan savmışımdır.

KABUK AYDIN'INI TANIYORUM

1941 yılı! Birkaç yıl önce ikinci ağabeyim bir cinayete kurban gitmiş. 1939 yer sarsıntısında evimiz yıkılmış, mallarımız ölmüş. İki ağabeyim askere alınmış. Bizim öğretmen 41.25 TL. (kırk bir lira yirmi beş kuruş) aylık alırken bir koyun dört lira iken; babamdan,

yeni okulun yapımı için , aklımda kaldığına göre 300 lira "salma parası" ister muhtarlık. Babam 65'ine varmak üzere, anam civan oğlunun ardından ağlar durur gündüz gece; eskisi gibi iş üretir durumda değil.

Öğretmenimiz A. R. G. Tokatlı, ilimizden. Aslı Trakyalı, uyanıklardan. Kentte okumuş, kentten gelmiş, kılık devrimine bağlı, bir şeyler yapmak çabasında. (Belki de kendini göstererek tezden kente atacak canını.) 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramında hepimizin ayağında beyaz lastik ayakkabı, sırtında beyaz gömlek, bacağında lacivert kısa pantolon olacak, başımıza sarı şeritli şapkalar konduracağız. Biz dördüncü, beşinci sınıflarınki de çift şeritli şapka olacak... (A.R.G. öğretmenimizin görüp yaşadıklarıydı bunlar. Bunları istemesin de ne yapsındı. Öğretmenlik böyle olurdu herhalde...)

Kafkaslardan gelip bizim köye yerleşmiş varsılın dükkânına geldi. istenenler. Öğretmenimiz orada oturur çoğunca. Kimin alıp almadığını izliyor nerdeyse. Yemeklik için ayırdığımız buğdaydan mı, neyle bir ayakkabı almış anacağım oradan. Tarlamızın pamuğundan dokuduklarından da beyazımsı bir gömlek dikti. Askere giden ağabeylerimin soyunduğu pantolonların birinden de bir pantolon uydurdu, kesip biçerek. Şapkayı nasıl edindim, anımsamıyorum. Ooohhh! Daha herkesin giyimi bitmemiş, benimki tamam. (Ne güzeldi benim hamarat anacığım.) Giydim gittim okula, sekerek...

Hemen her ders tahtada olurdum, birçok konuyu bana anlattırırdı öğretmenimiz. Hergün, ipeğe bürünmüş bir sesle çağıran

öğretmenim, parmağını namlu gibi doğrultarak:

- Gel tahtaya!.. dedi. Pergelli adımlarla, başım havada çıktım tahtaya. Bakalım, ne anlattıracak bugün? Belli bir hazırlığım da yok, ama yaparım canım ben. Öğretmen sormadı.

- Bakınız çocuklar, dedi, bu, aklı sıra istediğimiz kıyafet yaptırmış. İyi bakın, böyle kötü olmayacak. Bu nedir böyle? Maskaralık!.. Böylesini bayrama almam. Hadi!.. Otur yerine!..

Kendi yerime oturamadım. Çünkü benim sıramda Kafkasların torunu Ş.vardı. Onun derslerine yardım ederdim. Bir kabuk içinde iki bademgibiydi yan yanalığımız. Aramızda, ağaçların baharda tomurcuğa vurmasına benzer bir kıpırdanış gelişiyordu: Bizim bilinciyle kavrayamadığımız. Arka sıralardan birine iliştim; yanpirik. Ders bitince çıkamadım. Herkes gidince Ş.nin acemi çiçeklerle süsleyip bana vermiş olduğu - mendil olacak sözüm ona - patiskayı, Ş... nin çantasına tıktım. Ömrüm boyunca Ş... ile gözgöze gelemedim artık. Onun bakışları, ne kadar cesaretli olursa olsun, beni bulamazdı: Gözlerimden yitmiştim.

Sağ olsun A.R.G. hocam; kabuk aydın'ının eyleminin ne yaratacağını, kimden yana olmam gerektiğini; bilincine ulaşılmamış bir tohum gibi ekmişti küçük beynime.

DİL SEZGİSİNİN KAPISINI SİZ Mİ ARALADINIZ BANA?

1.40 boyunda, 41 kg. ağırlığında, kara kuru, sümüklüce bir oğlandım. Hem de ayağı çanklı, dizleri yamalı. Kim bilecek köyde dövenin üstünde kitap okuyorum diye azarlandığımı, karakolun kıyısından yazılı kâğıtları toplayıp okuduğumu, "halk odası"nın penceresinden girerek "Karagöz" gazetesini, "Ülkü" dergisini aşırdığımı!.. Türkçe öğretmeni Mehmet Beyin sınıfında solda sıfırdan sonra gelen çelimsiz bir oğlanım ben. Çelimsizliğine bakmadan da dik yapılı...

Mehmet Bey kapıdan girse kapıyı doldururdu, pencerenin önünde dursa ışığı keserdi. Dev gibi bir adam. Yaz kış ayağından çıkmayan çizmelerinin takırtısı, kulaklarımızın kanalından beynimizi istila edince, kimde düşünüp konuşmaya mecal kalırdı?

- Oku oğlum!

- Olmadı, sen oku!

- Dilinizi eşek arası soksun!.. Ben okuyurum, dinleyin.

- Hadi şu kelimeleri (Osmanlıcadır) cümle içinde kullanınız!

Osmanlıca bir düşkün Mehmet Bey, sonra gitsin. Adamın bilgiç olması için "lügât parçalaması" gerek. Ama Mehmet Bey, "bil'akis" sözcüğünün "tersine, tam tersi, aksine, tersine olarak" anlamlandırmaya çalışırken, tahtayı "bilakis" biçimiyle yazıyor. Nasılsa tahtaya çıkıp:

- Doğrusu böyle değil mi öğretmenim, diyerek "bil'akis" yazıyorum. Çizmeleri popoma yapışınca, dar kaçıyorum arka sıradaki yerime.

Başka bir deste, bize "kalb" ile "kalp" arasındaki anlam farkını öğretmeye çalışıyor: Biri "yürek" (ama bunu sözcüğüyle söylemiyor, tanımını yaparak anlatmak istiyor.), diğeri "sahte, geçersiz" demekmiş.

- Öğretmen olacaksınız, cahilliğinizle başkasını güldüremezsiniz. Türkçeyi iyi öğrenin, diyor. (Onun Türkçesi, Osmanlıca)

- Öğretmenim, "yürek" desek daha kolay olmaz mı? Hem de karışma da ortadan kalkar, kolay da söylenir.

- Ulan dana, yürek sığırda bulunur. Sen öküz müsün?..

Mehmet Beyle birlikte bütün sınıf gülüyor. Ezildim. Bunun altından nasıl kalkarım? Yakın arkadaşlarım çevresinde Mehmet Hocanın adını "Öküz Mehmet Bey"e çevirmeye çabalıyorum. Gövdesi de tavırları da uygun olduğu için tutuyor. Bu yetmiyor ki bana. Okulun duvar gazetesine "Öküz Mehmet Bey" diye bir öykücük yazıyorum. Mehmet Beyin kulağına erişiyor bu. Söz dokunduruyor, horluyor, yerli yersiz de okşuyor beni. Tam açık etse, kabullenmiş olacak. Giderek bu lakap / san öğretmenler katında da yaygınlaşınca disiplin kurulunda buluyorum kendimi.

- Efendim, bizim köyümüz bucak merkezidir. Bir bucak müdürü vardı, adı Mehmet'ti. Onun üzerine yazdım bunu. Öyle bir adamdı ki, rüşvet aldığı için görevden attılar onu.

Benim yakıştırma kaçamağımdan mı, Mehmet Beyin öğretmenler arasındaki yerinin çürüklüğünden mi, neyse, birkaç öğütle sıyırıyorum paçayı. Ama Öküz Mehmet Bey benim derdim olmuştur, ben de onun ezilecek böceği. (ileride SABAHAT ÖĞRETMENİN ELLERİ adlı anıda çıkacak karşımıza Mehmet Bey.)

Mehmet Beyi de ilençle anmıyorum: Anamın babamın diliyle konuşup yazmanın yollarına itmiştir, gizlice beni. Osmanlıca tepkimin duvarıdır Mehmet Bey.●

trabzon hatırası

Şinasi ÖZDENOĞLU

__Kale Parkı__'nda şiirler yazardım
Yaslanıp daigalarına Karadeniz'in
Romantik hepsi de...

__Kale Parkı__'nda
Görüp direğini __Tarı Vapuru__'nun
Ta ufukta
Yuvarlak olduğunu ispatlardım dünyanın
Her seferinde...

Babamın kaldığı __Şems Oteli__
__Taksim Parkı__'nın tam köşesinde
Şiir yazardım ama, açmazdı edebiyat beni
Severdim nedense fizik dersini
Bir de __Taksim Parkı__'nda
__Necip Celal__'in tangolarıyla
__Tino Rossi__'nin sesini...

Hepsi gitti hocaların
__Enis Bey, Dadaş Sırrı__
__Kimyacı Ziya,__ ve __Kallavi__
İnanası gelmiyor insanın
Dedikleri gibi:
__"Şu dünya amma da fâni..."__

Ölüm var mademki, anılar olmasaydı
Yıllar sonra __Taksim__'inde __Trabzon__'un
__Sabahat Hoca__'yla karşılaştık
Sarılıp biribirimize
Çocuklar gibi
Ağlaştık...

Eylül 1989

atardamar

CAHİT SITKI TARANCI

Saygıdeğer okurlarımız,

22 aydır dergimizin orta bölümünde sürdürdüğümüz "Atardamar"a her sayı yeni bir konu taşıdık. Kimi konuları yöremizden seçtik, kimi konuların, ülkemizin büyük bir kesiminin düşüncelerine payda oluşturacak özellikler taşımasını istedik.

Bu sayımızın "Atardamar" bölümünü ülkemizin şiir alanındaki büyük adlarından biri olan Cahit Sıtkı Tarancı'ya ayırdık. "Otuz Beş Yaş" şairinin doğduğu evin müze olarak halka açılması nedeniyle düzenlenen bir program çerçevesinde sunulan konuşmayı dergimize taşımayı uygun gördük. Değerli eğitimci Muhsine (Helimoğlu) Yavuz'un verdiği konferans büyük bir emek ürünü olmanın yanı sıra, bir sanatçıya çok yönlü sahip çıkmayı, onu öznel yanlarıyla ele almayı da gözetiyor.

Sanatçıların doğduğu mekânların değerlendirilmesi geleneğinin çok yönlü sürdürülmesi sanat adına, sanatçı adına onur verici bir durumdur. Bugün ülkemizin değişik yörelerinde tarihsel değer taşıyan yapılarla, sanatçıların doğduğu yapıları eşdeğer tutmak ülkemizin sanatçı geleceği için de büyük bir anlam taşıyacağı kanısındayız.

Konferansın verildiği dönem Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Öğretim Görevlisi olan Muhsine (Helimoğlu) Yavuz'un emeğini kutlar, yazı metnini gerekli kaynaklarla dergimize ulaştıran şair arkadaşımız A. Hicri İzgören'e içten teşekkür ederiz.

kıyı

cahit sıtkı tarancı

● **Muhsine (Helimoğlu) YAVUZ***

Sizlere, **"Türk Edebiyatının"** en değerli sanatçıların birisi olan, **Cahit Sıtkı Tarancı**'dan söz etmek istiyorum.

Çağımız **"Türk Şiiri'nin"** ustalarından olan TARANCI 2 Ekim 1910'da **Diyarbakır**'da, şu anda bahçesinde bulunduğumuz bu evde doğdu. Bir sanatçıyı doğduğu evde anlatabilmenin coşkusunu ve onurla karışık sevincini duyuyorum. Tarancı sanki şu anda aramızdaymış gibi geliyor ve bu duygu ruhumda üprertiler uyandırıyor. Sanırım bu güzel ürperişleri sizler de ruhlarınızda doyuyorsunuz. Buradan hareket ederek şöyle bir dilekte bulunmak istiyorum. Sanatçıların doğdukları, yaşadıkları evler korunmaya alınsalar. Böylece anıları çok daha canlı tutulacaktır. Onları kendi atmosferleri içinde düşündüğümüz zaman çok daha somut bir şekilde gözümüzde canlandırıp, yüreğimizde duyabileceğiz. Yoksa onları, yalnızca sözcüklerle anmaya kalkarsak, etkisi biraz zayıf olacaktır.

Biz, **Tarancı**'nın anısını, daha da somutlaştırabilmek için, Diyarbakırlı yazar dostum, Sayın **Esma Ocak**'la bu evi bir de o günlerde kullanılan eski eşyalarla sermeyi düşündük. Biraz sonra gezeceğimiz sergi, eski Diyarbakır evleri, iç düzeni ve eşyaları hakkında bize yalnızca bir fikir vermekle kalmayacak, **Tarancı**'yı ve **Diyarbakır**'ın yetiştirdiği diğer sanatçıları da bu atmosfer içinde, daha iyi algılamamızı sağlayacaktır umarım.

Bizim burada, bir ölçüde de olsa gerçekleştirmeye çalıştığımız bu uygulamanın, sevindirici örnekleri yurdumuzda vardır, ama yetersizdir. Örneğin, **Tevfik Fikret**'in **Aşiyan**, **Sait Faik**'in **Burgaz Adası**'ndaki şimdi müze olan evi, **Ziya Gökalp**'in buradaki evi, bunlar arasındadır.

Ama, ne yazık ki, bir **Süleyman Nazif**'i bu şanslı sanatçılar arasında sayamıyoruz. Yurdumuzun en kara işgal günlerinde korkusuzca haykırabilen, bu dev sanatçıdan, bu yiğit insandan bir iz, bir ses bulabilirim umuduyla, **Diyarbakır Turizm Derneği Başkanı, Sayın Adil Tekin Bey**'den beni **Süleyman Nazif**'in evine götürmesini rica etmiştim. **Adil Bey,** karşılaşacağım görüntüyü, her ne kadar önceden haber vermişse de, eve gittiğimiz zaman, yalnızca

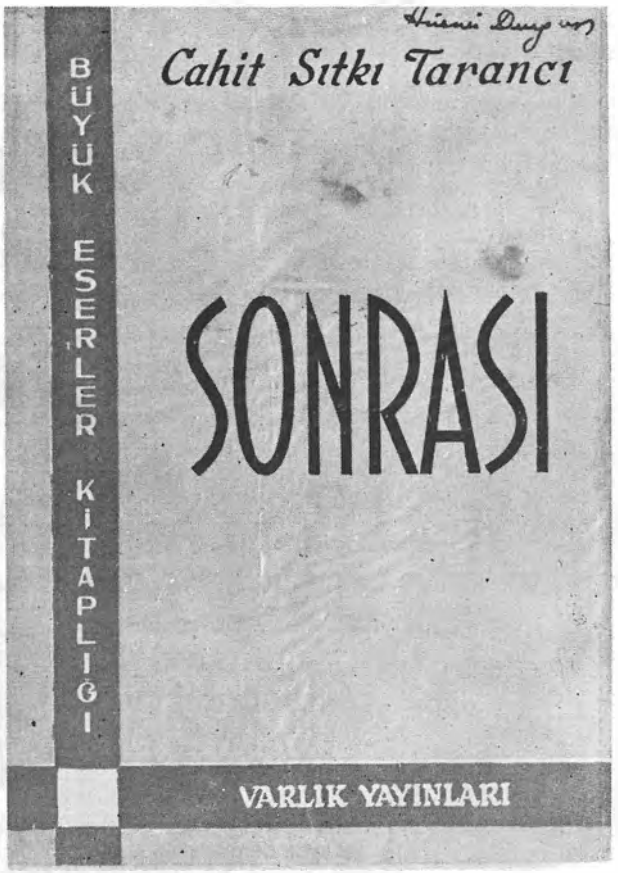

bir yıkıntıyla karşılaşacağımı düşünememiştim. O anda duyduğum hüzün, hiçbir ölçüyle anlatılamaz. Yine de, her an yıkılma tehlikesi içinde olan merdivenlerden üst kata çıkarak, kırık kapılar ve yıkık duvarlar arasında anı ve saygı arama uğraşımızı sürdürdük. Ama,

Bu şebde cûşiş-i yâdınla ağladım durdum
Gel ey kerime-i târih olan güzel yurdum

diyen şairden, hiçbir yansıma bulamadık.

Yıkıntının bir köşesinde, naylon torba imal eden usta ve çırakların, bu harabede ne aradığımızı soran şaşkın bakışları altında, oradan uzaklaştık. Sanki **Süleyman Nazif,** henüz gözlerimizin önünde ölmüştü. Çünkü oradan ayrılırken, yüreğimizde

* *Muhsine (Helimoğlu) Yavuz*
BİLKENT Üniversitesi (Öğretim Görevlisi) Ankara

öylesine tarifsiz kederler taşıyorduk.

Sanatçılarımızın anılarının korunması dileğimi, bir kez daha tekrarladıktan sonra, yeniden **Tarancı**'ya dönüyorum. Şu anda **"Kültür Müzesi"** olan bu evde doğduğunu söylediğim **Tarancı**, **Diyarbakır**'ın eski ve soylu bir ailesi olan **Pirinçzadeler**'dendir. İlk öğrenimini, **Diyarbakır**'da tamamladı. 1924'de **İstanbul**'a gönderildi. **Kadıköy**'de **Saint Joseph ve Galatasaray Liselerinde** okudu. Liseyi bitirince S. B. F.'ye girdi. Burayı bitiremeden ayrıldı. Daha sonra girdiği **Yüksek Ticaret Okulu**'ndan da ayrılarak, **Sümerbank**'ta memur oldu. 1938 de **Paris**'e gitti. Orada hem okuyor (S.B.F.de) hem de, **Paris Radyosu**'nda **Türkçe** yayınlar spikerliği yapıyordu. II. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine yurda döndü. 1941'de askere alındı. 1943'de terhis oldu. Bundan sonra **Tarancı**'nın pek çok iş yeri değiştirdiğini ve düzenli bir hayatı olmadığını görüyoruz. Çalışma Bakanlığı, Anadolu Ajansı, Toprak Mahsulleri Ofisi bu iş yerlerinden bazılarıdır.

Zaten dikkat edilirse görülür ki, sanatçılar ruhlarındaki bizim görüp, bilemediğimiz o coşkular, taşkınlıklar gereği, belirli ölçülere, kayıtlara, hesaplara, kitaplara, uzun süre dayanamazlar. Bir şair dostum, bir dizesinde şöyle diyordu.

"Delilyim, dünyalar bana dar."

Bu tek dize sanırım tüm sanatçıların ruhsal yapılarını, çok iyi yansıtıyor. O, dünyaları insana dar eden delilikten, keşke tanrı hepimizin ruhuna birer damla verse diyorum. Kim bilir o zaman, dünyayı nasıl algılarız. Çiçeğe, böceğe, insana, kısacası hayata, nasıl bir coşkuyla sarılırız.

Böylesine alabildiğine deli dolu yaşadığını söylediğimiz **Tarancı**, bu kararsız düzensiz hayattan sonra, kendisiyle aynı iş yerinde çalışmakta olan, **Cavidan Tınaz**'la evlendi. Mutlu, düzenli bir hayata başladı. Fakat bu mutluluğu çok kısa sürdü. 1954 yılı ocak ayının sonlarında hastalandı. Türkiye'de iyileşemeyince 6 Eylül 1956'da **Viyana**'ya gönderildi. 12 Ekim 1956'da **Viyana**'da öldü **Tarancı**. 46 yaşında en korktuğu şeye uğradı. O bel bağladığı tepelerin ardından, gün doğmadı bir daha, eksildi penceresinden.

Bir şiirinde

Ve böylece bu ömür,
Bu ömür her dakika,
Bir buz parçası gibi,
Kendinden eriyecek.
Semada yıldızlardan,
Yerde kurtlardan başka,
Yaşayıp öldüğümü, kimseler bilmeyecek.

diyen ozanı, kendisine korkusuyla yaşamayı zehir eden ölüm, yok ederken, O Türk Şiirinde ölüm olgusunu, ölümsüzleştiriyordu. Bu ilginç çelişki beni hep düşündürmüştür.

ESERLERİ :

1- Ömrümde Sükut (1.Baskı - 1933)
2- Otuzbeş Yaş (1.Baskı - 1946)
3- Düşten Güzel (1.Baskı - 1952)
4- Sonrası (1.Baskı - 1957)
5- Ziya'ya Mektuplar (1957)
6- Peyami Safa (1940)
7- Fransa'da Müstakil Resim (Ahmet Muhip Dıranas'la) (1938)
8- Seçmeler (M.E.B. 1000 Temel Eser, 53.Kitap - Şiirlerinden seçmeler.)

Ayrıca, Diyarbakırlı **Necdet Adabağ** tarafından, 33 şiiri İtalyancaya çevrilip, 1972'de Milano'da bastırıldı. Bu kitabın adı: Trentacinque Annı.

SANATÇI KİŞİLİĞİ

Tarancı deyince ilk akla gelen, onun şairliğidir. Bu doğru bir çağrışımdır. Fakat eksiktir. Çünkü **Tarancı**'yı, yalnızca şair diye düşünürsek, sa-

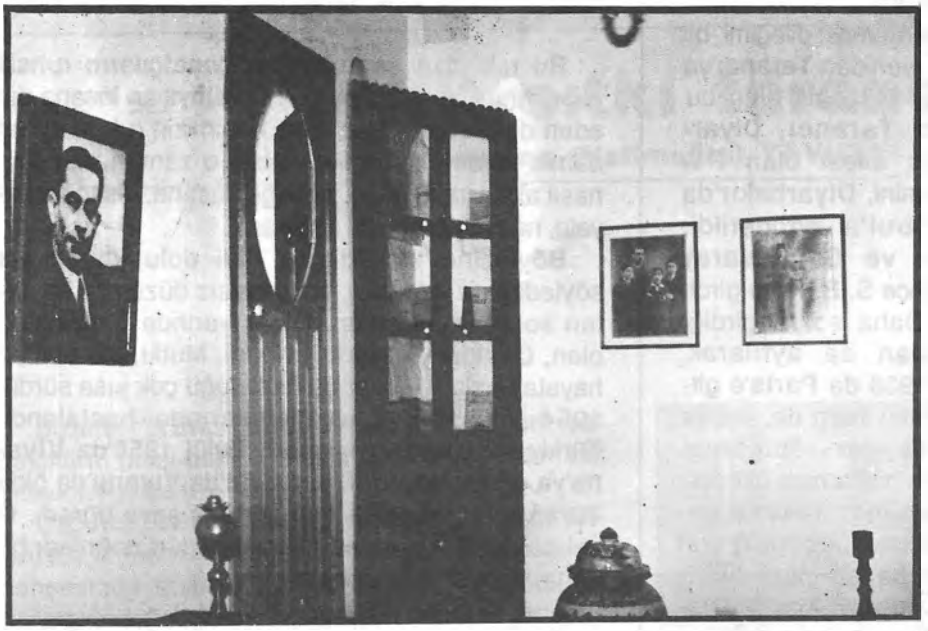

Çalışma odası (Fotoğraf: Sedat İKTU)

natçılığının diğer bir yanını unutarak, ona haksızlık etmiş oluruz. Çünkü o, iddialı olmamakla birlikte öyküler de yazmıştır. Bu öyküleriyle, başarılı şairliğinin yanısıra iyi bir öykücü olduğunu da göstermiştir. Böyle olunca, **Tarancı**'nın şairliği onun öykücülüğünü görmezlikten gelmemize neden olamaz. Ayrıca şiirleri ile öyküleri arasında, konu bakımından sıkı bir bağlantı da vardır. Aynı konuyu hem şiirlerinde hem öykülerinde işlediği olmuştur.

Örneğin: Öyküde ABBAS

"Çocukken, büyükannemden dinlediğim masallardan biri, aklımda kaldığına göre şöyleydi. Vaktiyle bilmem ne memlekette, hüküm süren bir padişahın küçük oğlu, ancak rüyada servi boylu, sırma saçlı - mavi gözlü, son derece dilber bir kıza aşık olur. Sevgilisini bulmak ümidiyle yolları düşer.

.....

Yolda rastlayıp, iyilik ettiği bir ihtiyar kadın, şehzadenin sırtını okşayıp, saçından kopardığı iki teli ona vererek der ki, "oğlum başın darda kaldığı zaman, bu iki kılı birbirine çakarsın. Bir dudağı yerde, bir dudağı gökte, bir Arap çıkar karşına. Korkmayasın, adı Abbas'tır. Karnın mı acıkmış, Abbas demen kafi. Derhal sana mükellef bir sofra kurar. Yırtıcı hayvanlar arasında mı kaldın, Abbas'tan başka kimse kurturamaz seni. Uykusuz gecede yarin hicraniyle mi yanıyorsun. Abbas ne güne duruyor. Sevgilini ne kadar uzakta olursa olsun alıp getirir, seni şad eder. Bu iki kılı iyi muhafaza et oğlum. Onlar sayesinde selamete çıkacaksın".

Ve şehzademiz, ninenin elini öperek yoluna devam eder?

Yedek subaylığımı yapmak üzere kıtaya gittiğimde, bölük komutanım, emir erimi bizzat seçmemi tembih etmişti. Fakat nasıl seçersin.

.....

Bölük yazıcısından künye defterini istedim. Şu Anadolumuz ne zengin memleket yarabbi. Pötürgeli Hasanlar, Aksekili Ömerler, Akçaabatlı Hakkılar, Malatyalı Osmanlar, Erzincanlı Mehmetler, neler de neler. Kimbilir bu Anadolu uşaklarının her birinde, ne cevherler vardır. Yaprakları çevirmeye devam ederken, Abbas oğlu Abbas gözüme ilişti. Durdum. Bu sahifeye daha muhabbetle eğildim. 331 doğumlu, Midyat'ın Cobin Köyü'nden. Masaldaki Abbas aklıma geldi. İçimden, acaba dedim. Ve kendi kendime gülümsedim. Nöbetçi çavuşunu çağırttım, yemekten sonra, Abbas oğlu Abbas'ı bana göndermesini tembih ettim.

Mahfelde yemeğimi yedikten sonra, o saatte kasabanın nisbeten en serin yeri olan parka yollandım. Baktım, arkamdan bir er koşarak geliyor. Yol üzerindeki ilkokulun önünde durdum. Mükemmel bir esas vaziyeti, kıyak bir selam ve Anadolu kokan saffet hazinesi bir ses.

- Emrine geldim komtanım.

.....

Abbas emirerim olmuştu. emireri değil sanki hızır. Bu hususta subay arkadaşlar, adeta beni kıskanıyorlardı. Ben de gülerdim memnuniyetimden. Abbas'a karşı kalbim minnet ve şükranla doluyordu.

.....

Birgün, canım Abbas'la konuşmak istedi. Bir yandan da, kadeh üstüne kadeh yuvarlıyordum. Bir ara İstanbul gözümde tüttü. İstanbul ve ilk sevgilim, Gençliğimin en güzel günleri Şehzadeliğim tuttu. Abbastan medet ummak sevdasına düştüm.

- Abbas
- Buyur komtanım.
- Sen İstanbul bilir?
- Bilir komtanım.
- Sen Beşiktaş gördü?
- Gördü komtanım. Ben muvazzaf yaptı. Orhaniye Kışla.
- Ben seni İstanbul göndersem gider?
- Beni kimse yok İstanbul komtanım.

- Beni kimse var Abbas, sen gidecek İstanbul'a.
- Başüstüne komtanım.
- İstanbul'a gitti. Karaköy var. Sen biliyor?
- Biliyor komtanım.
- Sen tıramvay binecek, Beşiktaş inecek, ben sana adres verecek. Orda var bir kız. Beni sevgili. Ben onu çok seviyor Abbas. Sen kaçıracak o kızı getirecek bana.

Abbas da karısını, komşu köylerden birisinden kaçırmıştı. Beni anlayabilirdi. Hem anlamasa bile değil mi ki komutanı idim, emrediyordum, dinlemesi lazımdı. O askerliğin bu tarafını da bilirdi. Nitekim, "başüstüne" komtanım dedi.

Ertesi sabah baktım, Abbas'ta bir yol hazırlığı var. Halbuki ben, unutmuştum bile. Oysa o İstanbul seyahatini, hatta kız kaçırma teşebbüsünü bile ciddiye almıştır.

.....

Canım Abbas, akmayacak cinsten yaşlar topandı gözüme.

Abbas öyküsündeki bu kahraman, bakın Abbas şiirine nasıl yansımış.

ABBAS

Haydi Abbas, vakit tamam.
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı,
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırbacı sihirli seccadeye.
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumana,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir lik sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan.

Öykü ve şiirdeki bu ortak konular arasında, şu ayrımı belirgin şekilde görürüz. Şiirlerinde karamsar ve umutsuz gördüğümüz **Tarancı**, öykülerinde oldukça iyimser, hayata bağlı ve gerçekçidir. Tarancı'nın öyküleri savaşın etkisiyle, umutları sarsılan, en küçük insancıl ilişkileri bile mutlulukla özdeşleştiren insanımızın, duygusal ortamını yansıtır. Ayrıca kendi yaşamını eksen ettiği bu öyküler, **Tarancı'nın** özellikle ruhsal yönden çektiği acılara bir tepkidir. Mutluluk adına neyi yaşamamışsa, neyin özlemini çekiyorsa, bunları öykülerine yerleştirmiştir. Tarancı'nın kısacık ömrü, çoğunlukla acılar sıkıntılar, aşkta başarısızlıklar, meyhane köşelerinde bekâr odalarında geçen üzüntülü günlerle, gecelerle doludur. Yaratılıştan yüzü az gülen, bütün keder ve sevinçlerini içinde saklayan bu mutsuz insanın özlemleri de çok insancadır. Acılarını unuttuğu içki sofraları, uyumlu bir aile ortamı, düzenli bir hayat, sıcak odalar, yanan çini soba, lapa lapa yağan kar, başını nakışına eğmiş genç bir kız, kahve içen halalar teyzeler, sokaklarda bir sevgili ile dolaşmak, sinemaların yarı aydınlık ortamında kendi dünyasına dalmak, kafasında yüce duygular dolaşırken, büroların sıkıntılı masalarında oturmamak... Bunlar hep özlemini çektiği ve öykülerinde işlediği konulardır.

Bir Kış Gecesi, **Kar Topu**, **Yalan Söyleyen Mektup**, **Yadigar**, **Akşamcı**, **Kötülük Yapayım Derken**, **Kolalı Yaka** bu konuları işlediği öykülerine, örnek gösterilebilir.

Mavromatis Efendi ve **Randevu** adlı öykülerinde de, toplumsal bir değişim üzerinde durmaktadır. Duyarlık yüklü, sıcak, sevecen bir eski dostunuz, bir de bakıyorsunuz, birtakım koşullanmaların ve ekonomik değişimlerin etkisiyle, önce kendisine, sonra da çevresine, insanına, dünyasına, giderek çağına yabancılaşıyor. Bunun acısını ve kırılmışlığını **Tarancı** ta yüreğinde duyuyor ve öyküleriyle bize çok iyi duyuruyor.

Ayrıca, **Abbas**, **Otel Hizmetçisi**, **Hayat Bildiğini Okur**, **Yaşamak Lazım**, **Çirkin Kız** adlı öykülerinde ise **Tarancı**'nın yoğun insan sevgisini açıkça görmek mümkündür. Bu öykülerinde, zaman zaman **Sait Faik**'e oldukça yaklaşan bir görünüm içindedir.

Genellikle bu konulardan oluşan **Tarancı**'nın öyküleri, klasik bir biçim içinde verilmektedir. Çevre tanımlaması, kişilerin tanıtılması, duygusal yaklaşımlar ve olaya geçiş, izlediği başlıca teknik çizgidir. Hemen tüm öykülerinin yapısı, bu düzen üstüne kurulmuştur. Öykülerde bir sürpriz de yoktur. Yazarın neyi anlatmak istediğini, işin daha başından anlayıveririz. Zaman zaman ahlak dersi verircesine çıkışlar yaptığına da tanık oluruz.

Kişi anlatımlarındaki ustalık, olayları yoğun bir duygusallık içinde yaşama, **Tarancı**'nın öyküsünü belirleyen, önemli özelliklerindendir. **"Mavromatis Efendi"** adlı öyküsü ilk kez yayınlanınca, bu özellikleriyle, büyük yazar **Hüseyin Rahmi Gürpınar**'ın da ilgisini çekmiş ve yankı uyandırmıştır. **Hüseyin Rahmi**, **Tarancı** ile tanışmak istemiş fakat, **Tarancı**'nın **Paris**'ten dönüşünden yirmi gün önce öldüğü için tanışamamışlardır.

Tarancı'nın öykücülüğü konusunda, son ola-

rak şunu belirtmekte yarar görüyorum. **Hüseyin Rahmi** gibi, dev bir romancının bu kadar ilgisini çeken **Cahit Sıtkı Tarancı**'nın öyküleri üzerinde durmak gerekir. Bir hayatın nasıl öyküye dönüştüğünü, duygusal yönden ezilen insanımızın gerçeğini anlamak yönünden, bu öyküler özellikle okunmalıdır. Okunduğu zaman görülecektir ki, **Tarancı**'nın öyküleri, hiç de çağının yarattığı öykü düzeyinin altında değildir.

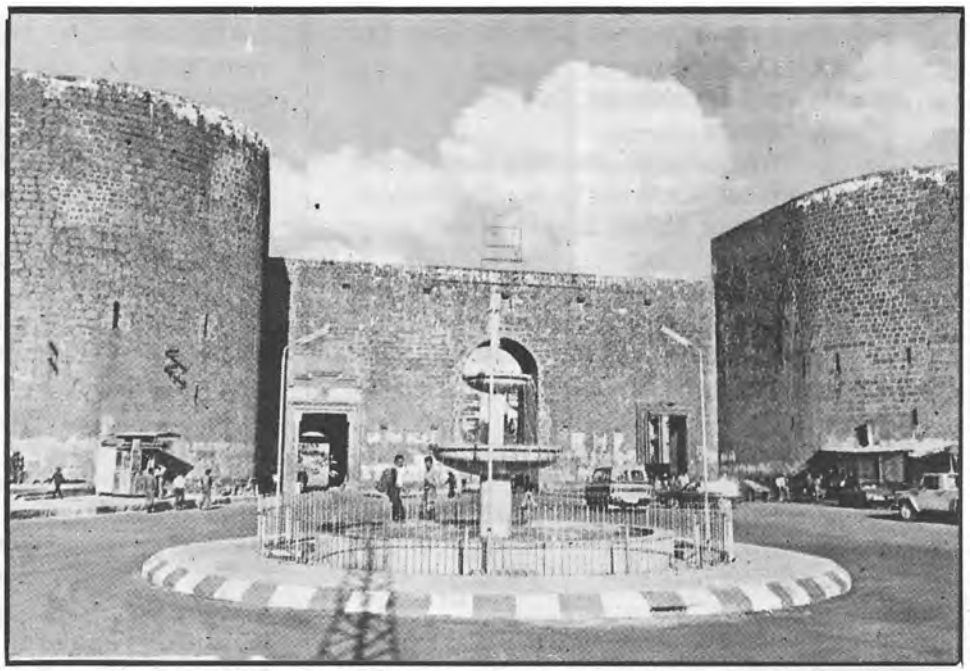

Bu arada **Cahit Sıtkı Tarancı**'nın 1937 - 1945 yılları arasında gazetelerde yayınlanmış olan öykülerinden yirmi tanesini dil - anlatım, konu, teknik özellikleri yönünden inceleyerek bir kitap halinde baskıya hazırladığımı da burada, siz değerli dinleyenlerime, sayın T.R.T. ve basın mensuplarına sevinçle müjdeliyorum.

TARANCI'DA ŞİİR

Tarancı'da şiir yazma hevesinin, ne zaman başladığını, kesin olarak bilemiyoruz. Ancak **Galatasaray Lisesi**'ne girdiği sıralarda, şiir yazmakta olduğunu ve şiire, 1928 yılından önce başladığını söyleyebiliriz.

Şiirleri ilk defa **Muhit** ve **Servet-I Fünun** dergilerinde yayınlandı. (1930) Sonradan **"Ömrümde Sükut"** adlı kitabında topladığı bu ilk şiirlerinde, Fransız şairlerinden **Baudelaire**, **Verlaine**, **Valery**'nin etkileri görülür.

Şairimiz, sonraları bu etkilerden kurtularak, kendine özgü bir söyleyişe yönelmiştir. Öz ve biçim yönlerinden olduğu kadar, dil ve söyleyiş bakımından da oldukça başarılıdır. Yeni Türk Şiiri'nin en usta şairleri arasında yer alır.

Şiirlerini bir takım söz oyunlarıyla süslemeye ve değiştirmeye gerek duymayışı sonucu, yalın, açık bir anlatıma ulaşmıştır. Günlük konuşma dilindeki deyimleri, yaptığı kendisine has değişikliklerle, şiirine sokmuştur. Bundan dolayı, şiirindeki cümleler karmaşık değil yalındır. Hecenin kalıplaşmış duraklarını ortadan kaldırarak, bu ölçüye bir anlamda genişlik getirmiştir.

Cahit Sıtkı, estetik ve bireysel bir görüşle, hemen hemen bütün şiirlerinde, ölüm ve ölümlülük konularını işledi. **"Korktuğum Şey"** adlı şiirinde, bu duyguyu çarpıcı bir şekilde yansıtmaktadır.

KORTUĞUM ŞEY

Gün çekildi pencerelerden,
Aynalar baştan başa tenha
Ses gelmez oldu bahçelerden,
Gök kubbesi döndü siyaha.

Sular kesildi çeşmelerden.
Nerden dolacak bu tas nerden.
Nergislerin açtığı yerden,
Ey kuş uçurtmayan ejderha

Korkuyorum bu gecelerden,
Ne yardan geçilir, ne serden;
Bel bağladığım tepelerden,
Gün doğmayabilir bir daha.

Tarancı, hayatındaki değişiklikleri, ölümlü bir varlık oluşunu, ruhsal bir acı duyarak, ama hiçbir meta - fizik düşünceye kapılmadan ve hiçbir avuntu aramadan ortaya koyar. Çünkü, şairin ölüm ötesinden de beklediği bir şey yoktur. Bu duygularını, şu dizelerinde dile getirir.

ÖLÜMDEN SONRA

Öldük, ölümden bir şeyler umarak,
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü,
Nasıl hatırlamazsın o türküyü,
Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
Alıştığımız bir şeydi yaşamak,

Şimdi o dünyadan hiçbir haber yok,
Yok bizi arayan soran kimsemiz,
Öylesine karanlık ki gecemiz,
Ha olmuş ha olmamış penceremiz,
Akar suda aksimizden eser yok.

Ölümden böylesine sık sık söz eden sanatçı, hayatın güzelliklerini, küçüklü büyüklü mutlulukları, günlük yaşantıyı, doğayı, hep belirli bir hüzün taşıyan bu şiirlerinde yansıtmıştır. Güzel bir doğa parçasının, sanatçı ruhunda uyandırdığı titreşimleri, şu dizelerinde açıkça görmek mümkündür.

Bu sabah hava berrak,
Bu sabah herşey billurdan gibi.
Gök masmavi bu sabah,
Güzel şeyler düşünelim diye.
Yemyeşil oluvermiş ağaçlar,
Bulutlara hayretinden.
Işıldıyor kanat seslerinde kuşların,
İlk uçtukları günün altın sevinci.

İlk şiirlerinde, klasik biçimlere bağlı olan **Tarancı**, sonraları romantizmden, sembolizme kadar çeşitli akımların etkisinde kaldı. Şiiri "kelimelerle güzel şekiller kurma sanatı" sayan **Tarancı**, gerek sone ve koşmalarında, gerek serbest şekille yazdığı şiirlerde, tam bir anlatım ustalığına, sağlam bir ahenk duygusuna ulaşmıştır. Kişiliğinden ve yaşantısından gelen etkilerle, daima duygulu, sıcak bir anlayış içindedir. Böyle olmakla beraber, kendi sınırlı hayatını, küçük duygulanmalarını anlatan öteki bireyci şairlerden çok farklıdır. Sınırlı bireysellikten, daha geniş bir bakış açısına, bir çeşit insancıllığa yönelmiştir.

Şiirlerinde ölüm - hayat, bireyi çevreleyen küçük yerlerle - kozmik dünya gibi karşıtlıklar yer alır. Zaman zaman yüreği **"Gün Eksilmesin Penceremden"** adlı şiirinde gördüğümüz gibi, bütün mihnetlere göğüs gerdirecek bir yaşama sevinciyle dolar.

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur.
Ah aklımdan ölümüm geçer,
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

Ve gönül tanrısına der ki,
Pervam yok verdiğin elemden,
Her mihnet kabulüm yeter ki,
Gün eksilmesin penceremden.

Tarancı'nın şiirle ilgili görüşleri, şair **Ziya Osman Saba**'ya yazdığı mektupları toplayan **"Ziya'ya Mektuplar"** kitabında yer almaktadır.

Tarancı'nın, sayın **Yaşar Nabi**'ye yazdığı şu mektubu okuduğumuz zaman, onun mektuplarının da, edebiyatımızda mektup türünün, en güzel örneklerinden olduğunu göreceğiz.

"Sevgili Kardeşim Yaşar'cığım,

2.7.1953

Sana karşı ne kadar mahcup olduğumu tabii biliyorsun, fakat ne yapayım elimde değil. Evlendikten sonra anlatılmaz sebepli sebepsiz bir isteksizlik içindeyim ki, bir tek satır yazmak bile, bazan muazzam bir külfet gibi geliyor bana. Şiir gönderemedikten sonra, sekiz on satırlık bir mesaj yollamağa doğrusu gönlüm razı olmadı. Yirminci yıl sayısı geldi. Gayet güzel. Allah nice nice yıllara ulaştırsın.

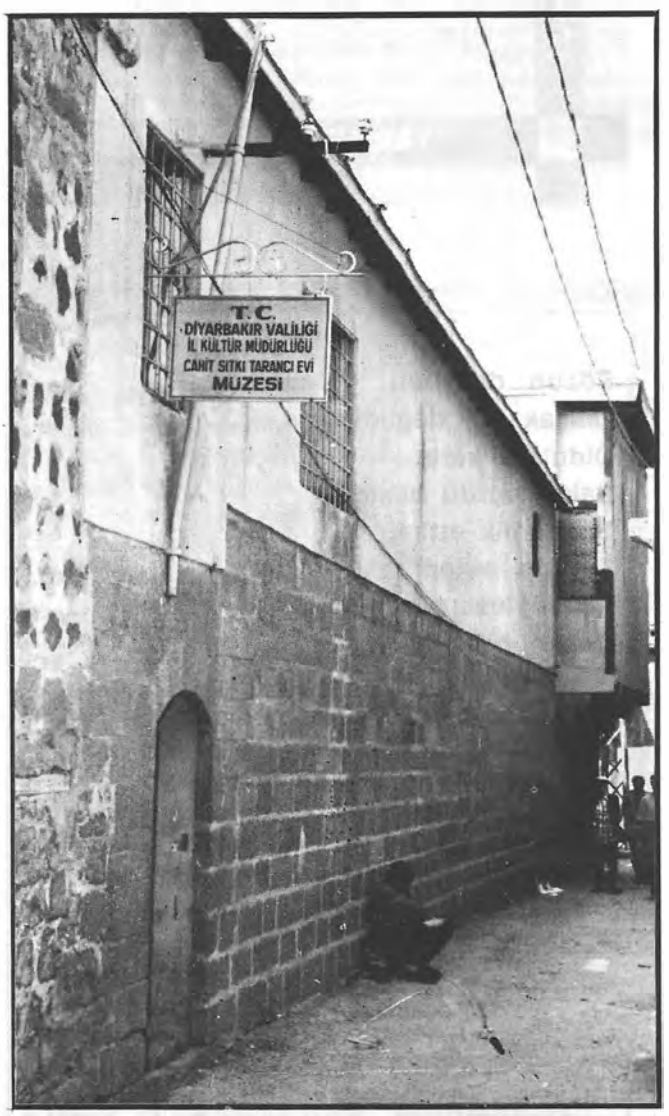

(Fotoğraf: Sedat İKTU) *Dıştan görünüm, giriş.*

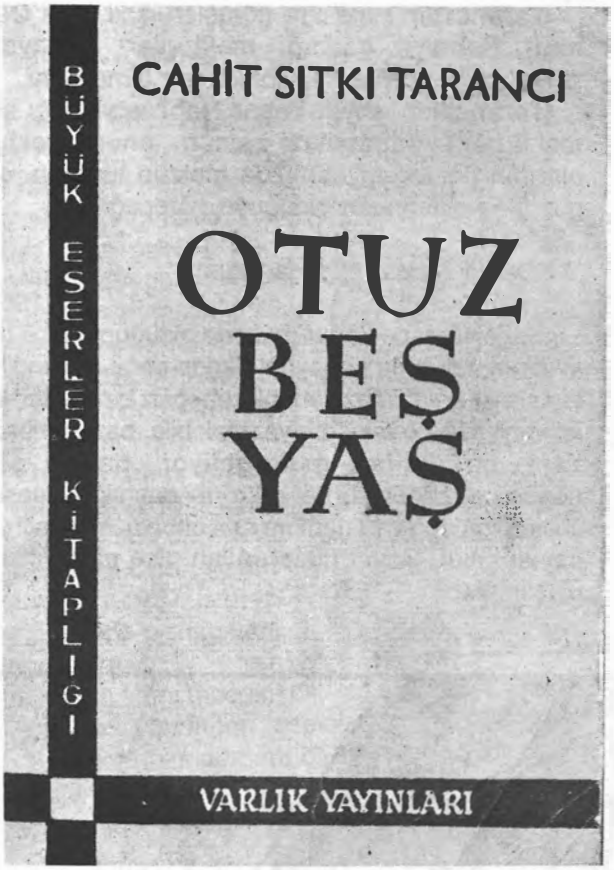

Sözün doğrusu,
Olacak şey değildi ama,
Oldu bir kere.
Bahar vurdu başıma.
Bir delilik ettim,
Tuttum evlendim.
Ne söylesem az,
Çeken bilir,
Allah düşmanıma vermesin.

Neşredilmek üzere değildir. Hemen ilave edeyim ki, şikayetim yengenden değil, evlilik müessesesindendir. Yüklediği mesuliyet ve mükellefiyetler, şiir şevkimi eritti., bitirdi adeta. Bana göre değilmiş vesselam. Vaziyeti bu suretle açıkladıktan sonra, beni daha çok mazur göreceğini umar, sevgilerimi yollarım."

Cahit Sıtkı TARANCI

Sözlerimi, o hepimizin çok iyi bildiği ve her dinleyişimizde hüzünle karışık bir zevk duyduğumuz "Otuzbeş Yaş" şiiriyle sonlamak istiyorum.

OTUZBEŞ YAŞ

Yaş otuzbeş yolun yarısı eder,
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdakl cevher,
Yalvarmak yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.

Şakaklarıma kar mı yağdı ne var.
Benim mi Allahım bu çizgili yüz.
Ya gözler altındakl mor halkalar.
Neden böyle düşman görünürsünüz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar.

Zamanla nasıl değişiyor insan.
Hangi resmime baksam ben değilim.
Nerde o günler, o şevk, o heyecan,
Bu güler yüzlü adam ben değilim.
Yalandır kaygısız olduğum yalan.

Hayal meyal şeylerden ilk aşkımız,
Hatırası bile yabancı gelir.
Hayata beraber başladığımız,
Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir.
Gittikçe artıyor yalnızlığımız.

Geç farkettim taşın sert olduğunu.
Su insanı boğar ateş yakarmış.
Her doğan günün bir dert olduğunu,
İnsan bu yaşa gelince anlarmış.

Ayva sarı nar kırmızı sonbahar.
Her yıl biraz daha benimsediğim,
Ne dönüp duruyor havada kuşlar,
Nerden çıktı bu cenaze ölen kim.
Bu kaçıncı bahçe gördüm tarümar.

Neylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanmadın olacak.
Kimbilir nerde nasıl kaç yaşında.
Bir namazlık saltanatın olacak,
Taht misali o musalla taşında.

Sözlerimi burada bitiriyor, büyük sanatçı **Cahit Sıtkı Tarancı'nın** anısı ve siz değerli dinleyenlerimin önünde saygıyla eğiliyorum.●

bir bildirgenin düşündürdükleri

● Orhan ÖZDEMİR

Dil konusu, cumhuriyetin kurulmasından beri ülkemizin gündeminde olmuştur. Ulusal bilincimizin gelişmesinde olduğu gibi, çağdaş Türkiye'ye giden yolları da açmıştır dil. Çünkü dildeki aydınlanma, halkımızın aydınlanması demektir. Dil bilincimiz, cumhuriyet tarihi boyunca, aydınlanmaya engel olma istekleri karşısında başarılı sınavlar vermiştir. Türk insanı, her türlü gelişmenin temelinde dil olduğunun, dil - gelişme ya da gelişme - dil ikileminin birbirini bütünlediğinin çoktan ayırdına varmış bulunmaktadır. Dünyadaki son gelişmeler, dil konusunda daha da duyarlı olmamız gerektiğini göstermektedir.

Tarihe bakıldığında görülür ki, hangi ülke uygarlıkta birincil durumdaysa, o ülke kısa zamanda diğer ülkelerin ilgi odağı durumuna gelmiştir. Antik çağ Yunanistan'ı ve Roma'sı böyledir. Bu konuda daha sonraki dönemler için de çok sayıda örnek gösterilebilir. Bir zamanlar Fransa türn Avrupa'nın kültür merkeziydi. Fransızca da doğal olarak bir kültür diliydi. Zamanla Avrupa'daki diğer uluslar da ekonomik gelişimlerini tamamlayarak, birbirleriyle boy ölçüşür duruma geldiler. Böylece geri kalmış ulusların ilgi duyacakları ekonomik, kültürel ve teknolojik merkezlerin sayısı arttı. Giderek başka kıtalarda da ekonomik ve kültürel merkezler oluştu. Günümüzde bu merkezler arasındaki ekonomik - teknolojik yarıştan dolayı, herhangi bir alandaki üstünlüğün zaman içinde el değiştirdiğine tanık olunmaktadır. Eski SSCB dağıldı. ABD tek başına bir güç oldu. İki Almanya birleşti. Japonya ABD piyasasını ele geçirmekte. Avrupa Birliği'ni kurma çalışmaları son aşamada. Kısaca dünya hızla değişiyor.

SSCB dağılmadan önce, birliğe bağlı ülkelerde Rusça yabancı dil olarak ilk sırada yer alıyordu. Şimdi yeni oluşturulan birlik ya da birlikler içinde de birinci sırada olabilecek mi? Kuşkusuz bunu zaman gösterecek. Ancak kesin olarak bilinen nokta, bir dilin yabancı dil olarak öğretilmek / öğrenilmek istenmesinin, o dili konuşan ülkenin ekonomik - teknolojik üstünlüğüne bağlı olduğudur.

Özellikle SSCB'nin dağılmasından sonra, ülkemizin de bölge ülkeleri arasında ilgi odağı durumuna geldiği gözlenmektedir. Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk cumhuriyetleri, Türkiye'ye gerek ekonomik, gerekse kültürel açıdan fazlasıyla ilgi duymaktadırlar. Yetkililer arasında dil konusunun da gündeme geldiği bilinmektedir. Sırf Türk cumhuriyetleriyle ilişkiler açısından değil, bölgedeki diğer ülkelerle ilişkiler açısından da dil konusu oldukça önem kazanmıştır. Burada söz konusu olan dil, ekonomik ve kültürel açıdan ilgi odağı konumunda olan ülkenin dili, yani Türkçedir.

Dili geliştirmek, yaygın olarak kullanılır duruma getirmek için, Avrupa ülkelerinin deneyimlerinden yararlanmak kaçınılmaz olmaktadır. Hele kültür ve dil endüstrileri ile neler yapılabileceği tartışılıyorsa. "**Kültür endüstrisi**" kavramı çoktandır biliniyordu. Kitap, film, plâk v.b. endüstrileri bu endüstriden sayılmaktadır. Bunun yanında "**dil endüstrisi**" kavramının Avrupa'da 1986'dan bu yana ivme kazandığı söylenebilir.

1986 yılında, Avrupa Parlamentosu'nun bir girişimiyle "**Avrupa'daki Dil Mirasının Kurtarılması**" konusunda **Fransa**'nın **Tours** kentinde bir kolokyum düzenlendi. Amacı, Avrupa birliğini özendirmek için en başta dil engelini aşmak ve çözümler önermek olan kolokyuma 100'den fazla araştırmacı katıldı. Kolokyum sonunda "**Tours Bildirgesi**" adını taşıyan 1 Mart 1986 tarihli bir bildirge yayımlandı. Bildirgenin özeti olabilecek düşünce ve öneriler aşağıdaki gibidir:

"Gerçek dil endüstrilerini yaşama geçirmek için, Avrupa'da konuşulan dillerin tümünün endüstrileşmekten başka seçeneği yoktur."

"Bizler, Avrupa devletlerinin vatandaşları olarak, bilimsel kuruluşları, girişimcileri, endüstri örgütlerini ve hükümetleri birlikte ve gecikmeden, tüm güçleriyle Avrupa'nın dilsel mirasını korumak ve özendirmek için, dil endüstrilerini geliştirmeye davet ediyoruz."1

Dil endüstleri, bir dilin yabancı dil olarak öğretilmesinde daha önce kitaplara, ses dinleme aygıtlarına dayanıyordu. Bunu da "**kültür**" kavramı içinde değerlendirmek olasıydı. Bildirgede önerilen dil endüstrileri, daha çok bilişimin (Informatik) ve bilgisayar teknolojisinin tüm olanaklarından yararlanmayı amaçlamaktadır. Elektronik cep sözlükleri şimdiden piyasaya sürülmüş bulunmaktadır.

Biz de Türk vatandaşları olarak, dünyadaki yeni gelişmeler ışığında, tüm devlet kuruluşlarını, bilim adamlarını, sanayicileri, Türkçenin geliştirilmesi ve yabancı dil olarak öğretilebilmesi için ivedilikle gerekli girişimleri yapmaya çağırıyoruz. Bilinmelidir ki, kalkınmaya giden bütün yollar dilden geçmektedir.●

1) Forum, Europarat 1 /86

(Desen: Orhan İLYAS)

"köy enstitüleri rüzgârıyla yazılan şiirler"

enver atılgan'la söyleşi

● Söyleşen: **Ali MUSTAFA**

Ali Mustafa : "Yunus Nadi şiir Armağanı'nda dereceye giren 87 şiir arasında yer alan ve Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan ilk şiirinizin yayım tarihi 1957. Son şiir yapıtınız Yaşam Demişiz Adına **1991'de yayımlandı. 35 yıldır süren bu şiir serüveninizi anlatır mısınız?**

Enver Atılgan : "Şiirle tanışmam daha eskilere uzanıyor. Yoksulluklar içinde yaşanan bir çocukluktan, 2. Dünya Savaşı'nın o korkunç yıllarının içinden geçip Köy Enstütülerine vardım. Yıl 1944. Bambaşka bir dünyanın kapıları açılmıştı biz köy çocuklarına. Okuyacaktık, aydınlanacaktık. 1944'de **Dicle Köy Enstütüsü**'ne girdim. Kitapla, şiirle o yıllarda tanıştım. **Fakir Baykurt,** son kitabım için yazdığı Önsöz'de bunu ne güzel anlatıyor **"Göklerden gelmişe benzeyen Köy Enstütüleri olmasa, o da ben de okuyamazdık. Okumadan şiirin kulpunu tutamazdık."**Enstütü yılları birikim yılları oldu benim için. Klasikleri okuyorduk. Türk ve Dünya edebiyatıyla, şiiriyle kucaklaşıyorduk. **Dicle Köy Enstitüsü** müdürü **Nazif Evren**'in eğitimci ve yurtsever kişiliği etkili olmuştur şiirle tanışmamda. 1949 - 1957 yılları arasında **Ergani**'nin köylerinde öğretmenlik yaptım. Burada boyna okuyordum, şiir yazıyordum. Yunus Nadi Şiir Armağanı beni özendirdi. Artık ürünlerimi **İmece, Ilgaz, Yelken** gibi dergilere gönderiyordum. **Fakir Baykurt, Mehmet Başaran, Mehmet Yaşar Bilen** gibi edebiyat dostlarıyla tanıştım, mektuplaştım. 1963'te ilk kitabım **Nuhun Adamı** çıktı. Köy gerçeğini, Doğu gerçeğini şiirleştirdiğim bu ilk yapıtım olumlu yankılar getirdi. İkinci yapıtım **Eko Can** 1969'da yayımlandı. Yurt sevgisi ve köy sorunlarını işleyen şiirlerdi bunlar. 1970'li yıllarda yoğunlaşan eğitimcilik çalışmalarım, sendikal çalışmalar, yeni bir şiir kitabı yayımlamaktan alıkoydu beni. Ancak 1991'de son şiir kitabımı yayımlayabildim. Siz 35 yıl dediniz, şimdi geriye dönüp bakıyorum. Köy Enstütülü yılları ve sonrası şiirimi boydan boya kuşatmış. Köy Enstütüleri rüzgârıyla yazmışım şiirlerimi. Benim şiir serüvenim Köy Enstütüleriyle koşut yazılmıştır diye düşünüyorum.

Yıl 1945. Enver Atılgan (sağda), İbrahim Kaytan'la birlikte. Dicle Köy Enstitüsü'nde.

Ali Mustafa: "Biraz da şiirlerinizin kaynaklarından konuşalım isterseniz.

Enver Atılgan "Şairin şiir kaynağı hayattır, özelde kendi yaşadıkları, gözlemledikleri, duyumsadıklarıdır. Küçük yaşlarda giriştiğim hayat mücadelesi beni çileli insanların hayatlarını, sorunlarını şiirleştirmeye yöneltti. İlkokul yaşlarında, 2.Dünya Savaşı'nın o zorlu yılarında eve bir somun ekmek götürmek uğruna Ergani bakır madenlerinde gündeliği 30 kuruşa çalıştım. Zor koşullarda Köy Enstütüsüne gittim. Eğitimcilik yıllarımda Doğu'nun yoksul insanlarıyla aynı acıları yaşadım. Tüm bunlar şiirimin birincil kaynağını oluşturdu. İlk şiirlerime, o yıllarda ülkemizin gündeminde olan Doğu gerçeği kaynak olmuştur **"Tarla boylarında sıra sıra ark açardık / Artı kırk derecelik güneşin altında / Cayır cayır yanardık."** dizeleri bu zorlu hayatın belgeleri gibidir. Çocukluk yıllarım birçok şiirime kaynak olmuştur. **Nuhun Adamı** ve **Eko Can**'daki şiirler bir bakıma özyaşam öyküsü gibi de okunabilir. Şiirimin kaynakları yerelden evrensele doğru uzanan bir çizgide aranabilir. 2. Dünya Savaşı'nda Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki kentlerine atılan bombalardan arda kalan insanlık dramı ikinci kitabıma ad olmuştur : **Eko Can.** Hiroşima'yı yaşayan bir çocuğun adıdır Eko Can: **Ben Eko - Can / Gökyüzüne bakamıyorum artık / Pırıl pırıl yıldızlara çoktan hasretim."**

1970 yılında TÖS'ün görevlendirmesiyle Macaristan'a eğitim alanında inceleme ve araştırma yapmaya gidişim ve daha sonraları 1976 - 1980 yıları arasında Disk eğitim dairesinde uzman olarak çalışmalarım, beni yurt ve dünya sorunları üzerine şiir düşünmeye yöneltti. Emeğiyle geçinen insanlar şiirimin çekim alanına girdi. Gördüğünüz gibi köyden, köy insanlarından, kente ve kent insanlarına değin uzanan geniş bir kaynaktan damıtmışım şiirimi.

Ali Mustafa: "Son şiir kitabınız bir bakıma ilk iki yapıtınızdan seçme şiirlerle birlikte bir toplam oluşturuyor. Enver Atılgan'ın yıllar

boyu şiir serüvenini sunuyor. Son yapıtınızı oluştururken nasıl bir yöntem izlediniz?

Enver Atılgan: **"Yaşam Demişiz Adına"**yı oluşturan şiirler yılların süzgecinden geçip bugüne ulaşan ürenlerimi kapsıyor. 22 yıl aradan sonra, uzunca sayılacak bir zaman diliminden sonra çıkaracağım bir şiir kitabı için bu seçme zorunluydu benim için. Yapıt aynı zamanda benim şiirimin gelişim evrelerini de göstersin diye düşündüm. Birinci bölüm **Bir Yürek Atımı** adını taşıyor. Son yılların ürünleri. Günlük yaşantının izlenimleri, eğitimcilik yaşantımın deneyimleri ve çocuklar, bu bölümümdeki şiirlerin konusu.

Dostlar Sofrası adını verdiğim ikinci bölümdeki şiirler edebiyat dostlarının bende bıraktıkları sevgi izlerinin şiirden heykelleridir. Acının ve yılların süzgecinden geçen ülkemin bu yiğit insanlarını (**Osman Yalçın, Fakir Baykurt, Hasan Hüseyin, Mehmet Necati Öngay, Sabahattin Eyuboğlu, Kemal Sülker**) dostlar sofrasına konuk ettim.

Hayatımda ve şiirimde önemli bir yeri olan Köy Enstütüleri üzerinde yazdığım şiirleri ise ayrı bir bölümde toplamak onur veriyor bana. Köy Enstütülerinin kapatılması yıllarca gezinip durdu beynimde. ülkemizi adınlatan, köy çocuklarını eğiten, köylüleri bilinçlendiren o kurumları şiirle anıtlaştırmak bir zorunluluktu benim için. Bu bölümdeki şiirleri sürdüreceğim. Gerçekte Köy Enstütüleri rüzgârı hiç dinmedi. Romanlarda, öykülerde, şiirlerde sürekli esti durdu.

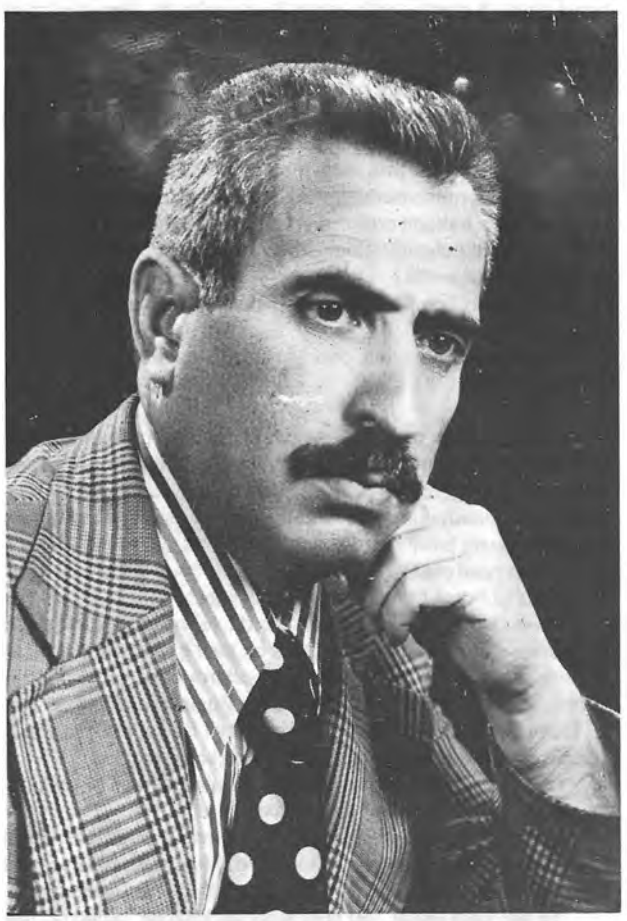

Enver Atılgan

Yapıtın son bölümünü ilk iki yapıtımdan seçme şiirler oluşturuyor: **Sayfalarda kalanlar. Fakir Baykurt,** şiirim üzerine yaptığı değerlendirmede **"Yakın okurlara bir önerim olacak! okumaya baştan başlamasınlar, sonda ilk kitaplardan seçilmiş beş şiir var, onlardan başlasınlar. Görsünler, konuları nasıl bir genişliğe yayılmış. Görsünler yanma kavrulma ile nasıl geçmiş o altmış yıl..."** diyor. Katılıyorum **Fakir Baykurt'a.**

"yol bağlarım kesildiyse
ne dün ne bugün
gücüm konuşmadı daha
bahara gebedir toprak
elbet
doğuracak" diyerek şiir yolculuğumu sürdürüyorum.

DİCLE KÖY ENSTİTÜSÜ

Enver ATILGAN

ayağımızda çarık sırtımızda aba
öyle geldik işte bu okula
ülkümüz vatandı parolamız çaba
tepeleri aşıp dağlar devirdik

taş taşıdık demir dövdük harç kardık
ağaç diktik bağ budadık yer yardık
okuduk genç çağda bilince vardık
yücel'e tonguç'a selam yetirdik

yirmi bir yapıyı oturttuk çöle
kıraç toprakları emzirttik sele
otuz milyon güçle verip el ele
bozkırda mercimek buğday bitirdik

bu inançla bizler koştuk köylere
kazmayı küreği aldık ellere
kışta kıyamette tüm engellere
köylüyle beraber biz göğüs gerdik

her zaman bu ruhla çalışacağız
hızlı kalkınmaya alışacağız
köylüyü durmadan uyaracağız
uyuyan uslara bilinç getirdik●

ıslak sokaklar

● Eşref KARADAĞ

Üşüdüğünü duyumsadı Mustafa. Gözlerini açmadan, el yordamıyla battaniyesini aradı. Yere düşmüştü. Pencereye asıldı gözleri. Işık sızmıyordu. Erken olabileceğini düşündü ilkin. Sonra saatine baktı. Altıbuçuktu. Kalktı. Sonsuz bir yangın vardı içinde. Odasında bulunan, bir tarafı kırılmış lavaboya yöneldi. Musluğu açıp, avucuyla doyasıya su içti. Suyla birlikte tatlı bir baş dönmesi başlamıştı. Ama ağzındaki tat, gırtlağındaki sigara tahrişleri tiksindiriyordu Mastafa'yı içkiden. Gizemli bir güç her akşam şaraba çekiyordu O'nu. Yüzünü yıkadı avuç avuç suyla. Tutulmuş bir Ay'ı andıran aynasında aradı yüzünü. Sakallan bugün de idare ederdi. Artık yıkamalıydı bu havluyu. Her sabah söylüyordu bunu. Yüzünü sildi. Kapağının tutulacak kısmındaki bakaliti kırılmış, yerine tel geçirilmiş aliminyum demliğini suyla doldurup, tüpün üzerine koydu. Bu arada giyinebilirdi.

Pencereye bir iple astığı, yırtık perdeyi aralayıp, binaların arasındaki küçük aralıktan karşı caddeye ve gökyüzüne baktı. "Yine yağmur..." diye mırıldandı, kendi bile zor duyarak. Sabah kalktığında güneş görmek istiyordu penceresinde, tıpkı "Yeter ki, gün eksilmesin penceremden." diyen şair gibi... Yoksa, ölümcül bir umutsuzluk ve karamsarlık çöküyordu omuzlarına.

Mustafa'nın doğduğu köylerde böyle yağmurlar olmazdı. Güneşli sabahlara, kuş sesleriyle, çiçek kokularının müthiş armonisi içinde, yaşama sevinciyle uyanırdı. Ama yine de bir boşluk vardı yaşantısında. İşte o, gizemli boşluğu doldurmak için gelmişti bu şehre. Oysa, içindeki o boşluk, sürekli büyüyordu. Kara, dipsiz bir kuyu gibiydi.

Demliğin kaynadığı, üzerindeki telin tıkırtılarından anlaşılıyordu. Kaynayan suya bir tutam çay attı. Bir parça gazete serdi, eski, tahta masanın üzerine. Bir tabak içinde, biraz zeytin ve bakkaldan, gazete içine sarılmış peyniri getirdi, koydu. Yine yemişti fareler ucundan. O kısmı koparıp attı. Bir çırpıda fırlayıp, bir ekmek kapıp geldi. Ağız kenarları ve dibi sararmış bardağını çayla doldurarak birkaç lokma yedi. İçindeki alevler durmadan harlıyordu. Yine su içti.

İki yıl önce gelmişti köyden. Liseyi, kendi kasabasında, köye gidip gelerek bitirmişti. Köydeki yaşam, yarı aç çalışma ve ırgatlık O'na göre değildi. Altı ay kadar iş aramıştı, şehre ilk geldiğinde. Bu arada bir akrabasının evinde kalmıştı. Sonra, şu an oturduğu, bir oda ve tuvaletten oluşan evi kiralamıştı. Cimri biriydi ev sahili Aylık üç yüz bin lira istemişti. Üç aşağı beş yukarı derken iki yüz e- liye anlaşmışlardı sonra. Her ay, aybaşında hemen gelirdi kirayı maya.

Saat yedibuçuğa geliyordu. Servise yetişmek için ceketini kaparak fırladı. Köşebaşında bir süre bekledi. Bu arada, aynı fabrikada çalışan, başka bir işçi adam geldi yanına. Selamlaştılar. Bir sigara daha yaktı. Bu tütün ve şarap; O'nu öldürecekti. Ama elinde değildi işte, içiyordu. Minibüs karşıda göründü. Bugün Rüstem Abi vardı direksiyonda:

"Günaydın, Rüstem Abi" dedi Mustafa.

"Günaydın evlat..." dedi Şoför Rüstem. "Nasılsın bugün?"

"Canım sıkılır abi. Bu lanet yağmur dinmedi gitti."

"Çiftin çubuğun mu kaldı oğlum? Malın davarın mı aç? Neye sıkılır canın?

"Yok abi, psikolojik benimki. Böyle havalarda içimden hiç birşey yapmak gelmiyor"

"Ne oğlum o psikolojik misikolojik lafları? İyi ki bir lise bitirdin ha..."

"Ah abi ah... Nasıl anlatayım sana derdimi."

"Nedir oğlum derdin? Bekârlıksa seni sıkan, söyle everelim. Yok, ananı babanı özledinse, al iznini, al paranı; çek git memleketine."

"Yok abi, benim öyle bir derdim yok... Bambaşka birşey benimki."

"Mustafa, galiba senin kafada var birşey."

Gülüştüler. Minibüs, caddelerdeki işçileri toplayarak, araçları ve insanları yara yara, geç almışcasına ilerliyordu fabrikaya doğru. Teypte çalan arabesk türkü, havanın ölgünlüğünü bütünlüyordu. Şehrin insanlannda garip bir panik vardı. Herkes bir yerlere koşuşuyordu. İnsanların, hızlı attıkları her adımda, patronlar, biraz daha para katıyorlardı paralanna. Patron. Bu sözcük gitti geldi takıldı Mustafa'nın diline. Bir ara tamamıyla anlamını yitirdi. Utanmasa yanındaki işçiye "Patron ne demek?" diye soracaktı. Nasıl olunurdu patron? Fabrikada sekiz saat çalışılarak, alınan asgari ücretle mi? Yoksa, tarlada toz toprak içinde, kuru ekmekle kazma yaparak mı?

Yirmi yıllık şofördü Rüstem. Üç çocuk okutuyordu okullarda. Bu şehrin yollarını avucunun içi gibi bilirdi. Bir çırpıda getirdi fabrikaya.

Bir vardiyayı bitirip diğerini başlatan canavar düdük çalmaya başlamıştı. Elektronik eşya üretiyordu fabrika. Mustafa, üretimi tamamlanmış malları gelen kamyonlara yüklemek ve bunu bir belge karşılığı şoföre teslim etmekle sorumluydu. Henüz kamyon gelmemişti, yükleme bölümüne. Bu arada, montaj bölümüne geçip Nurcan'ı görmeliydi. Garip bir ilgi duyuyordu Nurcan'a karşı. Tam sevda denemezdi buna. O'nunla da olmazdı, onsuz da. Görmediği zamanlar hepten artıyordu iç huzursuzluğu. Nurcan'ın bölümüne yaklaştıkça garip bir titreme duyumsadı yüreğinin taa derinliklerinden. Hummalı bir çalışma vardı montajda. Mustafanın içeriye girdiğini kimse ayrımsamamıştı. "Bu insanlar, kazandıkları paranın her kuruşunu hakediyorlar." diye düşündü içinden Ya kendisi? Kendisi de hakediyordu elbet. Kolay mıydı o koca koca fırınları kamyonlara yüklemek?

"Hoş geldin." dedi Nurcan. Sesi, metal gürültülerinin arasında eriyip gitmişti.

"Hoş bulduk, günaydın. dedi Mustafa. "Nasılsın?"

"Sağol, iyiyim. Ya sen?"

"Ben de..."

Nurcan, şehrin uzak yakasında, Mustafa'ya göre ters yönde oturuyordu. İhtiyar bir babası ve ortaokula giden bir erkek kardeşi vardı, bakması gereken. Annesi, üç yıl önce yakalandığı bir hastalıktan kurtulamayarak ölmüştü. Hem ev işleri, hem fabrika büküyordu kızın belini.

"Baban nasıl oldu?"

"Biraz iyi." dedi Nurcan. "Atıyor artık gribi."

İkisi de birbiriyle konuşmak istiyordu. "seni seviyorum" deyip birbirlerine sarılmak istiyorlardı. Ama bir türlü giremiyorlarda bu tür sözlere. Yalnızca bakışlarıyla anlatıyorlardı sevdalarını. Gözler konuşuyordu. Yardım etmek geliyordu Mustafa'nın içinden. Hatta, Nurcan'ı bir köşeye oturtup, O'nun işini de yapmak istiyordu. Ancak, çevredeki bakışlar bağlıyordu elini kolunu.

"Hadi, sana kolay gelsin. Kamyonlar gelmiştir, ben gideyim."

"Sana da kolay gelsin." dedi Nurcan.

Kamyonlar gelmişti. Mustafa'yla vardiya arkadaşı Murat başladılar fırınları kamyona yüklemeye. Murat, Mustafa'ya göre biraz daha gevezeydi. Olur olmaz ortaya bir söz atar, konuşurdu.

"Ya abi" dedi Murat. "Bu fırını kullanan insanlar, bizleri hiç me-

rak etmezler mi acaba?"

"Yok oğlum, adam niye düşünecek seni. Basıyor parayı alıyor fırını. Ve cayır cayır kullanıyor mutfağında."

"Ben bunlara eşya gözüyle bakmıyorum abi. Bunlar benim için önemli geleceği olan birer çocuk gibi. Bu yüzden, özenle yüklüyorum kamyona."

"Peki, ya sen nesin patron için?"

"Bir işçiyim, insanım abi."

"Git lan!.. Çıldırtma adamı. İşçiymiş, insanmış... Adamın servetine servet katmak için, sadece bir araçsın sen. Şu fırının camından, kablosundan hiç farkın yok."

"Olur mu abi? Karnımızı buradan doyuruyoruz. Sağolsun patron, öğle yemeğimizi, ilacımızı... Herbir şeyimizi veriyor."

"Neden veriyor, düşündün mü?"

"Neden olacak, bizi sevdiğinden. İnsan yerine koyduğundan."

"Bak Murat, patron bizi, senin şu fırınları sevdiğin kadar bile sevmiyor. Yemeğimizi veriyor, maaşımızdan kesiyor. Zıkkımlandığımız o yoğurdu niye veriyor biliyor musun? Burdaki boyalardan ve kimyasal maddelerden zehirlenip gebermeyelim diye. Çünkü iş güvenliği ve işçi sağlığı denilen bir şey var. Sen sendika nedir biliyor musun?"

"Yok, bilmiyorum abi."

"Bilmezsin tabi. Bu fabrikada çalışan kaç kişi biliyor ki sendikanın ne olduğunu. Patron iki aydır, tazminatlarını ödeyip ödeyip işçi atıyor. O insanların neden atıldıklarını biliyor musun?"

"....."

"Dur, ben söyleyeyim. Sendika binasına gittikleri için. Çünkü patron örgütlü bir işgücü istemiyor karşısında. Örgütlü olursak bizi böylesine, eşek gibi çalıştıramaz. Ve istediği işçiyi de, istediği zaman atamaz fabrikadan."

(Desen: Adil SALİH)

"Sigorta'nın doktorları var. Hasta olduğunda nasıl bakıyorlar sana? Bir metre uzaktan, değil mi? Yatıp dinlenmesi gereken kaç işçiye rapor veriyorlar? Yine, hiç. Neden hiç düşündün mü Murat? Çünkü patronlar, biz yatarsak biraz daha az kazanacaklar. Bunu bildikleri için, doktorları satın alıyorlar..."

"....."

Geveze Murat'ın ağzını bıçak açmıyordu. Çok iyi anlatmıştı, Mustafa gerçekleri. Uzun süren bir ölüm sessizliği gözlendi aralarında. Mustafa'yı çok sever, sayardı Murat. Biraz da görünüşünden ürkerdi. O'nun hiç şaka yaptığını görmemişti. Mustafa'ya olan korkusu ve ürkmesi bu konuşmadan sonra biraz daha saygıya dönüşmüştü.

Öyle vakti olduğunu ayrımsamamışlardı bile. Düdüğün çalmasıyla büyük yemekhaneye doluştular. Gözleri Nurcan'ı aradı Mustafa'nın. Yemek almak için kuyruğa girmişti Nurcan. O da girdi. Kuyruktan homurtular yükselmeye başlamıştı.

"Yine mi kapuska?"

"Bıktık artık şu iğrenç yemekten..."

"Köpeğe versen yemez bunu."

Patronun fabrika içinde bir numaralı adamı olan Nuri - ki O'na fabrika içinde "it" derlerdi - bu konuşmaları duymuştu.

"Ne homurdanıp duruyorsunuz yine, kapuska buldunuz da belanızı mı arıyorsunuz? Evinizde onu da bulamıyorsunuz."

Doğruydu İt'in dedikleri. Gerçekten pek çok işçi evinde bulamıyordu fabrikada yediklerini. Ama, neden bulamıyorlardı? Günün sekiz saati, haftanın altı günü canla başla çalışıyorlardı. Birden iştahı kaçıvermişti Mustafa'nın. Salondaki atışmalar sürüyordu.

"Köpek havlamaya başladı." dedi Nurcan.

" O ite köpek deme." dedi Mustafa. "Köpeklere haksızlık ediyorsun."

"Haklısın."

Gülüştüler. Bazı işçiler, kaşıklarla önündeki tabldota vuruyorlardı. Bazılarının da hiç umurunda değildi olanlar. Nurcan'la Mustafa, yarım bırakıp yemeklerini çay içmek için çay ocağına doğru ilerlediler. Fabrikada yine olağan sürtüşmeler sürüp gidiyordu. Bu günkü tartışmalardan sonra işten yeni atılanlar olabilirdi. Aslında tüm dizginler, patronun değil, itin elindeydi. "Efendim, şu işçi işçileri örgütlüyor, tehlikeli..." o işçi atılırdı. "Efendim, şu işçi iyi çalışıyor, yararlı... O işçi terfi ettirilirdi. Nedense Mustafa 'ya karşı garip bir çekintisi vardı it'in. Mustafa O'nu sevmezdi oysa.

Öğleden sonra da aynı uğraşılar şurup gitti. Bir taraftan hammaddeler giriyor, diğer taraftan fırın olarak çıkıyorlardı. Yapılan her fırın, binlerce işçini umutlarını, sevdalarını alıp gidiyordu.

Nihayet akşamın, vardiya bitiren düdüğü çalmıştı. Çıkan işçilerle birlikte yenileri geçmişti makinaların başına. Fabrika önünde bir süre Nurcan'ı bekledi Mustafa. Yalnızca O'na "iyi akşamlar." diyecek ve yüzünde oluşan son tebüssümü, gece boyu yaşatacaktı hayalinde. Ama göremedi. Kendinden önce çıkmış olmalıydı.

Servise binmedi. İçindeki o korkunç boşluğa yavaş yavaş düşüyordu işte. O an Nurcan'ın rolünü düşündü. Çok büyüktü. Her yalnızlıkta biraz daha ayrımına varıyordu bunun. Yürüdü. Caddelerdeki ıslaklıklarda sokak lambalarının aksini görüyordu. Islak sokaklara düşen yağmur damlalarının çıkardığı çisiltiler, içindeki bir yarayı acıtırcasına sürüyordu. Ne kadar yürüdüğünü ayrımsayamadı. İskeleye varmıştı. Oturakların ıslaklığına aldırmadan attı kendini birine. Sigara üstüne sigara yaktı. Denizin küçük dalgacıkları Mustafa'nın durağanlığını bütünlüyordu. Sonra kalktı, biraz daha yürüdü. Tamamıyla ayakları beynine hakimdi artık. Camlarının buharından içerisinde oturan insanları görülmeyen, her zaman iş çıkışlarında uğrayıp, birkaç bardak üst üste çay içtiği kahveye girdi. Mustafa'yı gören garson, ocakçıya:

"Çeeek, bir çay!... Demli olsuuuun!.." diye bağırdı.

Hiç duraksamadan çaylarını içti. Parasını masaya bırakıp çıktı. Ayakları her zamanki yorgun alışkanlıkla O'nu sürüklüyordu. Sonunda bir meyhane gördü. İçeri girdi.●

"öykücülük insan adına savaşmaktır."

zerrin koç'la söyleşi

● Söyleşen: **Arzu ONDOKUZMAYIS**

- Sayın Zerrin Koç, ilk kitabınız "Bir Ara Uğra Sevgin Kalmış Bende" ile yazın çevrelerinde adınızdan sıkça söz ettirdiniz. Kitabınızın yayımlanmasından sonra dergilerde de sık görünmüyorsunuz. Buna karşın sizinle hiçbir yerde söyleşi yapılmadı. Bize öykü serüveninizden ve kitabınızın gün yüzüne çıkışından söz eder misiniz?

- Ben, öyküden önce başka sularda, bindiği gemi batmış biri olarak boğuşuyordum. Kara nerdeydi; geçmişte mi, gelecekte mi? Pes etmek üzereyken umudun dalgalarını gördüm ve onlara tutunarak kendi kıyıma çıktım. Ama hâlâ, o gemiye niçin bindiğimin yanıtın bulmuş değilim. Demek istiyorum ki. öyküden önce şiire bulaşmıştım. Şiir benim için bir başkaldırma denemesiydi. Ne var ki yazdığım her şiir, Sisyphos'un kayası gibi başladığım noktaya yuvarlanıyordu. Şiirle baş edemeyeceğimi anlayınca o kayadan bir parça kopardım ve dağın öbür yüzüne dolandım. Asıl gücün us'ta olduğunu sezmiştim. Orman sonsuz gibiydi! Yalnızdım ve korkuyordum. Tuttum, "o" ile "r" nin yerini değiştirdim ve ormanı "roman" yaptım. Tam iki yıl boyunca (1982 - 84) yaşadığım o ormandan iki roman denemesiyle çıktım. Sevgi Otlara Saklandı, Islak Şehrin İnsanları. Mürekkebe susamış bu iki dosya hâlâ çekmecemde kitlidir. Neyse, ormandan kurtulunca kendimi piyanoya verdim. 1985'te, Sanat Olayının Şubat sayısında ilk ve son kez şiir yayımlayarak, şiirden öcümü aldım. Öyküye gelince... Öykü, gerçekte hep yürek cebimde gizliydi. 1986'da onu ortalığa çıkardım ve Sisyphos'un kayasından kopardığım parçayı un ufak ederek üstüne serptim! İlk öyküm "Maide", Varlık'ın 1987 Mayıs sayısında okurla buluştu. O gün bugündür, dergilerde Zerrin Koç adını hayretle okuyorum!..

- Öykülerinizi nasıl kitaplaştırdığınız anlatmadınız...

- Ben yazları Erdek'te geçiririm. 1990 yazında, o sıralar Bursa'da çıkan Biçem dergisine bir tomar öykü postaladım. Kısa sürede yanıt gelmeyince düş kırıklığına uğramıştım. Bir sabah otobüse atlayarak soluğu Bursa'da aldım ve derginin yönetmeni Nahit Kayabaşı'nı buldum. Aman Tanrım, adam haklıydı! Öykülerimi masanın üstüne koydu ve dil yanlışlarıyla sözdizimi bozukluklarını tek tek gösterdi. Anadilin incelikleri ha deyince ele geçmiyordu. Kayabaşı, yüz bin öneriden sonra şair İhsan Üren'le tanıştırdı beni. Asıl zapartayı Üren'den yedim! Öykülerimin suyunu çıkarması yetmezmiş gibi, evinden bir kucak kitap getirdi ve "Bunları okuyup her biri için bana rapor yazacaksın" dedi. Dediğini yapmam aylar aldı. Ama bunaltılarıma değmişti. Bütün öykülerimi yeniden yazarcasına elden geçirdim. Sonunda dizgi ve kağıt giderlerini kendim karşılayarak, Üren ve Kayabaşı'nın yardımıyla kitabımı Haziran 1991'de Bursa'da yayımladım.

- Öyküleriniz için seçtiğiniz izlekler genelde sevgi, yaşam ve insanların iç dünyalarındaki fırtınalar. Bu izleklerle okuyuyucuya neyi iletmeyi amaçladınız?

- Öyle sanıyorum ki, günümüzde tanımlanan biçimiyle modern kısa öykü, özerk bir anlatım biçimine kavuştuğu 19. yüzyıl New England Rönesansından (1850'li yıllar) bu yana, biçimci ayrımlar dışında pek değişmedi. Bugünkü anlamda kısa öykünün öncüleri olan Poe, Melville, Hawthorne, Çehov, Maupassant gibi yazarların izlekleri hâlâ eskimiş değil. Bu iki şeyi gösterir : O yazarlarların büyüklüğünü ve izleklerinin evrenselliğini. Gerçekte, izleklerin sayısı sandığımız kadar çok değildir. Çünkü her

izlek, insanın ya iç ya da dış dünyasına götürür bizi. Bana gelince... Ben insanların iç dünyalarındaki çatışmaların, sizin deyişinizle fırtınaların, sevgi arayışından çıktığı kanısındayım. İnsan yaşam boyu hep sevgi arar. Aynı zamanda sevmekten korkar. Çünkü sevgiyi saklamaya koşullandırılmıştır. Oysa en insanca yanımızdır sevgi, ama yerleşik düzen içinde özgürce boy atamaz. Bakın, bütün dinler sevgi temeline dayanır, insanların birbirlerini sevmesini öğütler. Egemen sınıfın ideologları da kendi çıkarları doğrultusunda "sevgi" kavramına sarılırlar. Derler ki; toplumdaki bu düzensizlik, bu çürümüşlük hep sevgisizliğin sonucudur. Sömürü düzeninin kuyruklu yalanı! Maddi koşullar insanların birbirlerini sevmesiyle ya da ahlak öğütleriyle değişmez. Tersine, maddi koşulların iyileşmesiyle ahlaksızlık değişir, gerçek sevgi

yerleşir. Emeği daha rahat çalmak için, bin bir yasa çıkarılan bir dünyada, sevgi kötürüm edilmiş demektir. Her şeye karşın insan, sevgiyle direnir. Öykülerimin sevgi izleğinde yoğunlaşması, bu çelişkinin toplumumuzda çok baskın oluşundandır.

- Öykülerinizdeki kişiler çoklayın sevgi ve nefret arasında bir gerilimi yaşıyorlar. Öykülerinizdeki bu kişilerin gerçek yaşamdaki karşılığı nedir?

- Sevgi ve nefret, beşikten mezara benliğimizin iki parçasıdır. Çünkü yaşam, karşıtların çatışması ve birliğidir. Yaşamda her şey bir karşıtlık taşır. Sevgi ve nefret de birbirine "geçişiktir". Karşıt duygular arasında gidip gelen insan, kuşkusuz bu evrensel yasanın gerilimini yaşayacaktır. Yaşamında sevgiyle nefret arasında gidiş gelişleri olmayan insanlar, eksik insanlardır. Ya da duyguları körelmiş insanlar. İç dünyası fırtınasız bir insanın varolduğunu düşünmek bile üzer beni. Öykülerimdeki kişilerin gerçek yaşamdaki karşılığı biziz, hepimiz; ben, sen, o...

- Deniz, çocuklar, balıkçılar, yalnız insanlar... Öykü dünyanızda neyi anlatıyor bu simgeler

- Bu sorunuz zor lokma! Öykü neyle yazılır? Dille. Peki dil dediğimiz şey nedir? Bir simgeler ve eğretilemeler denizi değil mi? Her simge bir nesne ya da kavrama gönderme yapar. Simgeler olmasaydı dil çok yavan ve anlamsız olurdu. Öyküyü öykü yapan şey, dilin en yoğun ve özlü biçimde, Poe'nun deyişiyle söylersek, "tek bir etki" yaratacak yoğunlukta kullanılmasıdır. Bu sözlerimden simgecilik tutkunu olduğum sanılmasın. Sanatta 1880'lerde, Fransız şairleri Mallarme, Verlain, Rimbaud ile boylanan simgecilik (sembolizm), nesnel dünyayı yadsır, sanatçının hiçbir toplumsal görevi olmadığını savunur. Oysa sanatta, belli bir şeyin yerine kullanılan simge, gerçek düyada yansısı varsa işlevseldir. Siz şimdi öykülerime bakarak deniz sonsuzluğu, kendini aşma çabasını, çocuklar geleceği, balıkçılar emeği, yalnız insanlar ezilmişliği, sevgisizliği simgeliyor diyebilirsiniz. Çünkü hiçbir sözcük duygudan yoksun değildir. Ülkemizde pek tanınmayan Irwin Edman geliyor aklıma. Bir yanıtında şöyle diyor bu Amerikalı felsefeci ve sanat kuramcısı : "Öykünün büyük ve basit çekiciliği şuradan gelir. Biz o yaratılmış varlıkların yazgılarını, yengi ya da yenilgilerinin kahrını çekmeksizin ya da zaman yitimine uğramaksızın imgelemimizde paylaşma olanağı buluruz. O varlıklarla birlikte hiç ayak basmadığımız ülkelerde gezer, hiç tanımadığımız aşkları tadarız. Kendi yaşamımızdan daha geniş ve zengin bir yaşama girmek, bildiğimiz yaşamı daha yoğun yaşayarak ondan daha çok zevk alma olanağını verir bize. Kişileri bir öykü halinde sunmak, bir dünya görüşü ve bir doğa felsefesi sunmak demektir."

- Öykülerinizde kimileyin dili simgelerle, çağrışımlarla pekiştirme yoluna gidiyorsunuz; bunun belli bir nedeni var mı?

- Anlatıcı kimdir? Sözcüklerle, simgelerle, eğretilemelerle, sanatsal imgelerle, çağrışımlarla bir dünya kuran kişi. Öykücü dünya görüşünü ve iletmek istediği bildiriyi, seçtiği sözcüklerle, tümce yapısıyla ve yaslandığı çağrışımlarla sergiler. Sözdizimi, insanın görüşünü şıp diye açığa vurur. Düşüncelerimiz, ancak dilin bütün öğelerini kullanabildiğimiz oranda boylanabilir. Birçok dilbilimcinin, "Düşünce ile dil aynı şeydir" demesi boşuna değildir. Bir anlatıda çağrışımlar elbette önemli. Ama onları öykünün estetik yapısı içinde "mantıksal bağ"dan bütünüyle koparmamak gerekiyor. Özellikle olay ağırlıklı öykülerde. Çünkü çağrışım dediğimiz şey, belli bir bilinç durumunun uyarılmasından başka bir şey değil.

- Türk öykücülüğünün günümüzdeki durumunu değerlendirir misiniz?

- Bugün, çağdaş Türk yazınında öykünün çok önemli bir yeri var. Ömer Seyfettin'lerden, Sadri Ertem'lerden, Sabahattin Ali'lerden, Sait Faik'lerden, Orhan Kemal'lerden, Haldun Taner'lerden, Füruzan'lardan, Tomris Uyar'lardan gelen bir birikimin meyvesi bu. Hiç abartısız, bugün Türk öykücülüğü içinde birçok örnek, dünya yazınında alnının akıyla yer alabilecek niteliktedir. Öykünün iç sorunlarından çoğu aşılmış durumda. Artık öykünün değeri salt "bildirisi" ile değil, aynı zamanda "yazınsallık" içerip içermediğiyle de ölçülüyor. Günümüzde iki yönseme birbirini zorlamakta: İnsancı / gerçekçi anlayış ve biçimci / avant - garde anlayış. Sevindirici olan şu: Sığ gerçekçiliğin sanat değil, slogancılık olduğu kafalara dank etti. Artık öykünün kökleri çağdaş dünya görüşünden besleniyor. Kendini yazınsal değerler içinde yeniden üretemeyen öyküye yer yok.. Öykücülük insan adına savaşmaktır. Gerçekliği bütün boyutlarıyla yansıtabilmek her yazarın harcı değildir. Bilinç ister, birikim ister. Bireşim yeteneği ister... Bence bugünün öykücüsü, geçmişi bugünün bilinciyle özümleyip, geleceğe o bilinçle bakabilen kişidir. Yarına ulaşmanın biricik yolu budur. Bu arada öykü eleştirmenlerine epeyce koyu çay içirmeliyiz ki biraz uykuları kaçsın!

- Türk öykücülüğü içinde kendinizi nerede değerlendirlyorsunuz?

- Bunu önce zamana sonra okura ve eleştirmenlere bırakmanın daha yerinde olacağı kanısındayım.

- Bundan sonraki tasarılarınızdan söz eder misiniz?

- Edeyim etmesine de, ne yazık ki ölümlü bir dünyada yaşıyoruz! Bakarsınız kendi öykümün en güzel yerinde tahtalı köyü boylarım! Valla öykü duvarı çok yüksek ve elek asılacak bir çivisi de yok. Yazıyorum işte... Okur kıtlığı olan bir ülkenin yazarı olma acısını duyarak. İkinci kitabımı boşluğa fırlatacağım günler uzak değil.

- Kıyı Dergisi adına sizinle yaptığımız söyleşinin sonuna geldik. bu söyleşiye eklemek istediğiniz son bir şey, ya da sizin Zerrin Koç'a sormak istediğiniz bir soru var mı?

- Öncelikle Kıyı Dergisine, bu söyleşiyi gerçekleştirdiği için çok teşekkür ediyorum. Yazarıyla okuruyla bu dergiye emeği geçen bütün güzel insanları kutluyor, daha nice başarılı sayılar diliyorum. Kıyı Dergisi, Karadeniz insanının yürekli, direngen, coşku dolu, insancıl yapısının simgesi, düşünce alanında da okulu durumuna gelmiştir. Karadeniz'li bir yazar olarak ilk söyleşimin bu dergide yayımlanmasından onur ve sevinç duyuyorum. Zerrin Koç'a soracağım bir soru mu? Yaşamım "Ona" soru sormakla geçiyor zaten. Hınzır... Hep işine geldiği gibi yanıtlar beni. Ya da duymaz...

- Size teşekkür ediyor, bol ürünlü günler diliyoruz.

- Sağolun, ben teşekkür ederim.●

Samsun, 3 Nisan 1992

enver atılgan'ın yaşamsal şiirleri kadın romancılarımız

● Muzaffer UYGUNER

Enver Atılgan'ın üçüncü şiir kitabı güzel bir adı taşıyor: **Yaşam Demişiz Adına.** Kitap dört bölümden oluşmaktadır. En son bölüm, eski kitaplarından seçilmiş 6 şiirden oluşmaktadır. Bu bölümdeki şiirler, uzun bir dönemin izlenimlerini, yaşamsal görüntülerini yansıtmaktadır. Kişisel, toplumsal ve acunsal içerikleri bulunan bu şiirlerde atom bombasının insanları öldürmesi de kargışlanmaktadır. İnsanımızın yaşam sıkıntılarını, Atılgan, kendi odağında, çevresinin odağında ortaya koymuştur.

Kitabın, **Bir Yürek Atımı** adını taşıyan birinci bölümdeki şiirlerde de Atılgan kendi yaşamından ve düşüncelerinden yansıtmalara ağırlık vermiştir. bu arada, "Yunus'a Saygı", "Dünya Çocuk Yılında" ve "Yılda Bir Gün Olsun" adlı şiirlerde sevgi ve sevgisizlik, insancıl sevgi ve sevgisizlik yalın bir dille ortaya konulmuştur. İlk şiirde, Yunus sevgi yılındaki ters oluşumlar, Yunus'un felsefesine uygun düşmeyen durumlar şiirleştirilmiştir. Yunus'un sevgi ve dil anlayışına ters düşen bir toplumsal / siyasal yaşam çok güzel belirtilmiştir. Bu, sevgisizlik ya da sevgi bekleyen ve sevgiden yoksun çocuklarımıza karşı sorumsuz davranışların eleştirisi ise "Dünya Çocuk Yılında" ortaya serilmiştir. Yaşam savaşı veren çocuklarımıza karşı ilgisizlik, sevgisizlik bir tablo gibi görüntülenmiştir bu şiirde. "Yılda Bir Gün Olsun"da da Surdibi'nde yatan kimsesiz, evsiz - barksız bir çocuğun, 23 Nisan'da olsun anımsanması özlemini dile getirmiştir. bütün dünyaca kutlanan çocuk yılı ve bizde geniş bir katılımla şenlikler düzenlenen 23 Nisan Bayramı, toplumsal bir sorun olarak ele alınmalıdır sanırım. Enver Atılgan, bu konuda içinde oluşan yarayı bu şiirlerinde anlatmıştır.

Kitabın, **Dostlar Sofrasında** adlı ikinci bölümündeki şiirlerde, bir yanda dostluk ve dost sevgileri,dostluğun güzellemeleri çıkar karşımıza. Ama, bu güzellemeler, sevgiler altında toplumsal sorunlarımız da kıvıl kıvıldır. Birlikte yaşadığı dostlarının yaşamları, bütün acı ve tatlı yönleriyle bu şiirlerde yansıtılmıştır. Bir bakıma, bu bölümdeki şiirler, toplumun belirli bir zaman kesiti içindeki görüntüsü gibidir. Daha çok öğretmenlerin ve öğretmenliğin çilesini buluyoruz bu şiirlerde. Zaten, son bölümde yer alan ve Köy Enstitüleri Rüzgârı adını taşıyan bölümdeki şiirler de bu Enstitülerden yetişenlerin yaşamlarını yansıtır. Bir Köy Enstitüsünün kuruluşu, yaşantısı, sonraki yıllarda köylerdeki öğretmenlik bu şiirlerde görülür. Bu enstitülerin köyün ve köylünün aydınlanmasındaki rolü büyüktü ve büyük olacaktı. "Aydınlık günlerin muştusu / bilimde / göznurunda / emekte" bu enstitülerde görülüyordu. Atılgan, "Karanlığa Sıkılan İlk Kurşun" adlı şiirinde bu konuya daha geniş açıdan bakmıştır:

Görülmemiş bir imeceyle
Atatürk'ün özlemleri
hayata geçirildi
yaman oldu bilisizlikle savaşımız
uyanmaya başlayınca köylümüz
yılanlardan görmediğimiz ihaneti
insanoğlundan gördük
ağasından, eşrafından
hatta satılmış aydınından

Köy Enstitülerinin gereksiz nedenlerle kapatılmasının öyküsüdür bu dizeler.

Enver Atılgan, iyi ve güzel bir dünya, aydın ve sevgilerle dolu bir toplum düşlemektedir. Dil konusundaki gelişime karşı çıkanlara duyduğu tepki de kendi toplumumuza duyduğu sevginin bir izdüşümüdür. Kendi dilini sevmeyenlere karşıdır. "Yunus'a Saygı" adlı şiirindeki "bunca yabancı sözcük / dilimde varken / yüzüm kızarar

harfler

Çiğdem SEZER

Sundum sessiz harflerini doğanın
Ay alacası girmişken aramıza

Esrik bedenleri savuran duyum
Hüznün büyüsü belleğimizde
Değiştirir yüzünü çağların
Erguvan büyür düşlerimizde

Öylece bakarız, dalgın ve titrek
Mum alevidir / büyür / yanar gemiler
Nasıl yatnızız / nerede sesli harfler
Bu derin uğultu kim
Yükselir düşündükçe

Sundum sessiz harflerini doğanın
Çığlığım gömüldü sözcüklere

inan / utanç duyarım inan / seni okurken" dizeleriyle "Yabancı sözcükleri / türkçemden kazıyanı" yürekten alkışlarım diyen sözleri üzerinde durulmalıdır. İnsan sevgisi yanında dil / türkçe sevgisi böyle bir genişlik göstermektedir.

Enver Atılgan yalın bir söyleyişten yanadır. Yazınsal sanatlardan çok, diyeceğini en geniş anlamıyla söylemeden yanadır. Öyküsel bir anlatıma yakın da olsa şiirlerinde insanı çeken bir yön, duygusal söylem olmasa da insanı düşündüren bir duygu var. Adına yaşam dediğimiz bu zaman parçası içindeki izlenimleri ve gözlemleri, onu biraz karamsar yapmış olsa da "ocakta aşımız / savaşsız bir dünyamız olacak" diyerek iyimserliğini de dile getirmiştir.

KADIN ROMANCILARIMIZ

Ömer Nida, başlangıcından günümüze kadın romancılarımızın yapıtlarını ve sanatçılıklarını, romanımıza neler getirdiklerini saptayan bir kitap yayımladı: **Kadın Romancılarımız (Başlangıcından Günümüze)** 1864 yılında doğan ve ilk kadın romancımız olan Fatma Aliye Hanım'dan başlayan kitap, böylece bir çizgiyi önümüze sermektedir. Kitap, yalnızca roman yayımlamış kadınlarımızı içermektedir. Öykü kitapları da bulunan romancı kadınlarımızı böylece tanımış, anımsamış oluyoruz. Ömer Nida, önsözde, "Her romancının tüm yapıtlarını (ki birçoğunun 10'dan fazla yapıtı vardır) yeterli bir biçimde eleştirmek, incelemek, on'larca ciltlere sığabilecek bir çabayı gerektirir. Bizden sonraki kuşaklar belki bu işin de üstesinden gelirler. Bu konuda bir adım atabildiysem ne mutlu" diyor. Doğrudur bu sözler. Bütün kitaplıklarımızdaki kitapların bilgisayarlara geçirildiği bir dönem gelecek ve her türlü bilgiyi kolayca bulabilecek olan gelecek kuşaklar bu işi yapacaktır. Bugün bilgi toplayabilmek bir sorundur; yazıların nerede, ne zaman yayımlandığı konusu düşündürücüdür. Üniversitelerimiz de mezun vermekten çok bilgilendirmeğe, incelemeler ve araştırmalar yapmaya yönelir ve önem verirse sayın Ömer Nida'nın isteği ve umudu gerçekleşebilir. Bu kitapta bazı kadın romancılarımızın yer alamadığına da değinmiştir sayın Nida. Bunlardan bazılarının adlarını da anmıştır. **Berdel** adlı romanı televizyon oyunu yapılan romancımız da kitapta yer alamamıştır. Düşündükçe daha başkalarını da sayabiliriz. Bu noksanlar giderilebilir ileride. Ama, tefrika edilip kitap olarak basılamamış romanları anımsayabilmek olanağı yok. Ömer Nida, onları nasıl bulmuş, bilgisayarsız ülkemizde bu işi nasıl yapabilmiş? Doğrusu ya, kolay gibi görünen bu zor işi yapabilmek bile alkışa değer.

Kadın Romancılarımız, bir yazınsal türde kadınlarımızın çalışmalarını ve başarılarını ortaya koyan ilginç bir kitap.

---

1. Enver Atılgan, **Yaşam Demişiz Adına,** şiirler, Gerçek Sanat Yayınları, istanbul 1991, 80 sayfa.

2. Ömer Nida, **Kadın Romancılarımız (Başlangıcından Günümüze),** inceleme - araştırma, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul 1991, 104 sayfa.●

şiirler

Sibel ERGÜN

çocuk ve düş

bu soğuk kış gününde
sen çocuk
simsiyah elli yorgun
üç beş kuruş kazanacaksın her gün
doyurmak için karnını
hep düşlere dalıyorsun
haydi söyle
senin düşlerin ne renk
kırgın mı bu kış gününe.

çiçek ve gökyüzü

yıldız çiçeğim
nasıl da büyüyorsun içince suyunu
açmışsın kollarını
güneş öpüyor seni
haydi artık
yıldızlarını göreyim
onları ver bana
uzanıp
gökyüzüne takacağım.

ünlemli şiir!

M. Özer CIRAVOĞLU

Yeni destanlar yazmak isterdim
Ey! Kökü sevi yüklü
ince sızı!
Acı!
Acı değil!
Gizli sevi değil!
Uçarı hiç!
Açsalar,
Buluşlar gezinir
Serin köklerinde
Yaşamak dediğin
Sırlar evi!

1000 Temel Eser üzerine soruşturma:

Oktay Akbal: "Bu dizi durdurulmalıdır,,

M. Ergin: 1000 Temel Eser ikinci bir okul olacak

1970 sait faik armağanı'nı kazanan hikâye

SIRTTA KIRILAN ODUN

Zeyyat Selimoğlu

EDEBİYAT DÜNYASI

HAZIRLAYAN: DOĞAN HIZ

Necati Cumalı "T Gülü,,nü ilk d Amerika'da se

'Parasız Yalılı,,nın Yazarı Fürüzan'la bir konuşma

Konuşan: ZEE AYHAN

ve bir şiir

YÜK

kitap köşesi

"Felsefe El Kitabı,,

Edebiyat dünyasından haberler

bir de çeviri

SABAH

HİKÂYEMİZ VAR

RBETCİ

EDEBİYAT DÜNYASINDAN HABERLER

Hazırlayan: DOĞAN HIZLAN

1970 YILINDA ROMAN

OKUDUGUM KITAPLAR

Muzaffer BUYBURÇU

BÜYÜK MAL

(BİLGİ YAYINLARI)

AĞRI DAĞI EFSANESİ

(CEM YAYINLARI)

YİLKİ ATI

(E YAYINLARI)

ÜNLÜ YA

NASIL ÇA

H DAĞL

NECMİ

BANDOLAR ÇALSA VEZ GELİR BANA

Sİ YILDAN BUYANA HERGÜN ŞİİR YAZARIM

kitap köşesi

Macar hikâyeleri

...ve bir şiir

GAZEL

bir de çeviri

ESKİ KIŞ

YAŞAR NABİ NAYIR bizi Seul'de temsil edecek

ÇAGDAŞ ARAP DUŞUNCESİ: EGİLİMLER VE UÇLAR

kitap köşesi

DOĞAN HIZLAN

40'lı yıllardan 70'li yıllara, gazetelerin sanat yaprakları / 8

● Ahmet ÖZER

yeni gazete / edebiyat dünyası

Yeni Gazete de bir dönem, sayfalarından birinde oluşturduğu sanatsal birikimi düzenli bir şekilde okurlarına sunar. Gazetenin elimizdeki ilk sanat sayfası 26 Mayıs 1970, son sayfası ise 25 Temmuz 1971 tarihini taşır. Bu iki tarih arasında kalan 61 sayılık birikim yazımızın konusunu oluşturur.

İlk sayıda **1970 Salt Falk Armağanı**'nı kazanan **Zeyyat Sellmoğlu**'nun **"Sırtta Kırılan Odun"** öyküsü yayımlanır. İlk sayfada **"Edebiyat Dünyası"**nın hazırlayıcısı olarak **Doğan Hızlan**'ın adını görürüz. Sayfada ayrıca **Necatl Cumalı** ile bir söyleşiye yer verilir.

İkinci sayıda **Yaşar Nabl Nayır**'la söyleşilir. **Kemal Bilbaşar**'ın **"Gurbetçl"** öyküsü, **Attila İlhan**'ın **"Gazel"**i sayfanın diğer ürünleri olurlar.

Üçüncü sayı 2 Haziran 1970'te yitirdiğimiz **Orhan Kemal** Özel sayısı olarak yayımlanır. **Kemal Tahir, Doğan Hızlan, Azlz Nesln, Tahir Alangu, Yaşar Kemal, Memet Fuat**... değerli yazarımız üzerine görüşlerini açıklar.

16 Haziran 1970'te dördüncü sayı yayımlanır. **Dağlarca**'ya **"Vietnam Körü"** adlı destan - oyunu üzerine sorular yöneltir. **Ceyhun Atuf Kansu**'nun **"Amerikan Filmi"** şiirine sayfada yer verilir. Ayrıca **Peter Welss**'ten bir öykü de **Tezer Özlü Kıral**'ın çevirisiyle okura yansıtılır.

Beşinci sayıda bu kez **Turgut Uyar**'a sorular yöneltilir. Konu o günlerde hayli tartışılan şairin **"dlvan"**ıdır. **Doğan Hızlan** da sözü edilen kitabı **"Kitap Köşesi"**nde ele alır. **Ungarettl**'nin ölümü de sayfadan okura ulaşır.

İzleyen sayılarda şu yazarların ürünlerine rastlarız: **Selim İleri "Annemin Sardunyaları" Kerim Korcan "Tosun" Necatl Cumalı "Kanarya"**... Aynı günlerde **Aragon**'un **"Elsa'sını kaybetti"**ği belirtilir. Sayfada **Orhan Veli**'nin çevrisiyle **"Elsa'nın Gözleri"** şiiri yayımlanır. **Doğan Hızlan** 5. sayıya değin imzasız olarak yayımlanan **"Kitap Köşesi"**nde başlattığı tanıtma yazılarını, **"Kitaplar"** başlığında son sanat sayfasına değin sürdürür.

Dokuzuncu sayıda **Nahlt Eruz**'un **"Sevmiyorum Yağmuru"** öyküsü yer alır. İzleyen sayıda **"En / Cam"** adlı kitabının yayımlanması üzerine **Behçet Necatlgil**'le söyleşilir. **Hızlan** da **Necatlgil**'in sözü edilen kitabını tanıtır.

Sayfa her hafta okura yeni konular, yeni konuklar sunar. O günlerde MAY ödülünü alan **Kemal Bilbaşar** son romanının serüveni anlatır. Sayfada **Metin Eloğlu**'nun **"Kırbaç"** şiirine yer verilir. Sanat - Edebiyat dünyasından taze haberlerin verildiği sayfalarda **Kemal Bekir**'in **"Ortak Bilet"** öyküsü ile, **Nevzat Üstün**'ün **"Uzak - Yakın"** şiirini görürüz. Ayrıca **Eloğlu** ve **Tahir Alangu**'yla yapılan söyleşiler de okuru çok yönlü bilgilendir-meye yönelik özellikler taşır.

Onbeşinci sayıda **Ferit Edgü**'nün **"Sürgün"**den bir bölüm yayımlanır. **Ahmet Köksal "Az Gelişmiş Ülke Yazarları"**nı konu edinir. **Hızlan** da **Cahit Öztelli**'nin **"Karacaoğlan: Bütün Şiirleri"**ni tanıtır. İzleyen sayılarda Şükran Kurdakul'un **"İlk Gesesi"** öyküsü yayımlanırken **Afet - Rıfat Ilgaz** çiftinin o günlerdeki çalışmaları kendi dillerinden okura yansıtılır. **Kemal Özer**'in şiire dönüşü üzerine bir söyleşi de sayfanın bir başka yazısı olur. Türk Dil Kurumu Ödülleri ondokuzuncu sayıda değerlendirilirken, izleyen sayıda **Orhan Kemal**'le bir Bulgar gazetesinde yayımlanın son görüşme **Türker Acaroğlu**'nun çevirisiyle verilir. **Doğan Hızlan** da **"Yeni Yayın Yılı"**na girerken edebiyatımızın kazanacağı birikimi dile getirir. **Kemal Tahir**'den **Hasan İzzettin Dinamo**'ya, **Oktay Akbal**'dan **Oktay Rifat**'a, yirmi dört sanatçıya **Necmi Onur**'un yönelttiği **"Ünlü yazarlarımız nasıl çalışıyor?"** sorusuna verilen yanıtlar, aylar boyu okura aktarılır.

Yeni Gazete Sanat Yaprağı'nda **Cahit Irgat, İlhan Geçer, Kâmran Yüce, Ercüment Uçarı, Afşar Timuçin, Feyyaz Kayacan, Suat Taşer, Cahit Irgat, Nihat Zlyalan, Metin Eloğlu, Nevzat Üstün, Özdemir Asaf** ve **Şevket Yücel**'in şiirlerine rastlarız. **Füruzan**'ın **"Parasız Yatılı"** öyküsü de bu sayfadan ilk kez okura ulaşır.

10 Kasım 1970 tarihli sayfanın büyük bölümü **Atatürk**'e ayrılır.

5 Ocak ile 12 Ocak günlerinde yayımlanan sayılarda **Doğan Hızlan "Yıllıklar Üstüne"** görüşlerini aktarır. **"Varlık Yıllığı"** ile **"Memet Fuat'ın Seçtikleri"**nde yer alan nice sanatsal birikim okura taşınır. 19 Ocak 1971'de yayımlanan sayfada **Muzaffer Buyrukçu** okuduğu romanları tanıtır: **Büyük Mal, Ağrı Dağı Efsanesi, Yılkı Atı**'ndan nice güzellikler damıtılır. İlerleyen sayfalarda **Şükran Kurdakul**'dan **"Makina İle" Kemal Bilbaşar**'dan **"Baskın" Tomris Uyar**'dan **"El Işi Göllerde" Ayhan Bozfırat**'tan **"İs-tasyon"** öyküleri yayımlanır. **Eray Canberk, Şükran Kurdakul**'a bir şairin hikâye dünyasını irdeleyen sorular yöneltir. **Yusuf Zlya Bahadınlı**'dan **"Ölüm - Kalım Çizgisi"** yayımlanırken **Halit Fahri Ozansoy**'un ölümüyle ardında kalanlar dostlarının kaleminden değerlendirilir. TRT 1970 öykü ödülü sahipleri **Osman Şa-hin**'le **Ümit Kaftancıoğlu** 9 Mart 1971 tarihli sayfanın konuğu olurlar. **Tahir Alangu** da TRT Ödüllerini değerlendirir. **Doğan Hızlan** bu kez **"Tutunamayanlar"**ın yazarı **Oğuz Atay**'a sorular yöneltir. Aynı günlerde bir büyük yazar **Cevat Fehmi Başkut** aramızdan ayrılır. **Hızlan** bu kez kalemini bu usta için kullanır. Ayrıca **Kaftancıoğlu**'nun **"Sarı"** öyküsüne yer verilir. Bu kez bir başka değer, **Fallh Rıfkı Atay** aramızdan ayrılır. **Tezer Özlü**'nün öyküsü **"Motorcu İbrahim'in Bahçeli Evleri"** 6 Nisan tarihli sayfanın bir diğer ürünü olur. **Hallm Uğurlu**'nun **"Anadolu Acısı"** adlı şiiri de ödüllü bir şiir olarak okura sunulur.

Yeni Gazete sanat sayfasında **"1000 Temel Eser"** üzerine bir soruşturma başlatılır. **Doğan Hızlan**'dan **Mehmet Kaplan**'a, **Rauf Mutluay**'dan **Oktay Akbal**'a pek çok yazarın görüşüne yer verilir. 11 Mayıs tarihli sayfa büyük ölçüde **Salt Falk**'e ayrılır. 4 Haziranda **"Yürekli bir şair Cahit Irgat"** aramızdan ayrılır. Sayfada **Doğan Hızlan**'ın, **Hüsamettln Bozok**'un yazılarıyla şairin emeği değendirilir. **Burhan Günel**'in **"Onların Bayramında"** öyküsü de 1971'in bir ürünü; yazarlığın bir başka adımı olur. İzleyen sayfalarda **Abdülbaki Gölpınarlı**'dan Sabahattin **Eyuboğlu**'na değin, nice değerlerimizin o yıllarda ürettikleri okura taşınır. **Yunus**'tan **Nasreddin Hoca**'ya, çağları delen ustaların edebiyatımıza kazandırdıkları ele alınır. **Selim İleri**'nin o günlerde çıkan **"Paatırma Yazı"** kitabı da **"Kitaplar"** dünyasında konu edilir.

Elimizdeki son sayfada ölüm yıldönümü dolayısıyle MUSAHİPZADE CELAL, **Yusuf Çotuksöken**'in kaleminden anılır. Sayfa sona ererken **"Edebiyat Dünyası"** bantı sanat birikimine başlık oluşturur.

Yeni Gazete Edebiyat Dünyası, 61 sayılık birikimle 70'li yılların yazınımızdaki çok yönlü üretimine tanıklık eder. **"Edebiyat Dünyasından"** verdiği haberlerle bu alanın büyüsüne bir kapı aralanır.

Günlük bir gazetenin aydınlık bir penceresi olan sayfayla çoğaltılan güzelliğin yazınımıza katkılarından büyük dersler alınacağı bir gerçektir.●

yeniden

İsmail GENÇTÜRK

söküp atıyorum anılarımdan
çürük bir diş gibi eskiyi
gözlerini görünce
denizlerim kabarıyor

1989

değişim

yorgunum birikmesinden
yorgunlukların
aşkların tortusu yüreğimde

kızlar kadar seviyorum artık
öten serçeleri
ve bir dosttan gelen mektup
aşk mektuplarından çok güzel

1990

tren

saatlerdir akasyalı bir yolda
gelip gidiyorum düşler içinde
özlemlerim görünmez uzaklarda
sessiz uzunlukta raylar
dağlar sesli bulutlar küme küme

sensizlikte akmıyor zaman
kirli yalnızlığında istasyon
geçip gitti o tren
güneş çıktı
kayboldu bulutlar
hiçbir şey beklemiyorum

ferit oğuz bayır düşün ve sanat ödülü şiir'e verilecek

Türk kültürüne, sanatına katkılar getirme amacıyla kurulan Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü, "şiir"e verilecek:

1- Ödüle 1992 yılında yayımlanmış şiir kitapları, ya da yayımlanmaya hazır dosya durumundaki yapıtlar aday olabilir (Yayımlanmamış yapıtlar makinayla ve iki aralıkla yazılmış olmalı).

2- Ödül: 3.000.000.- TL.'dır.

3- Seçici kurul Vedat Günyol, Talip Apaydın, Mehmet Başaran, Fakir Baykurt, Sami Karaören ve Emin Özdemir'den oluşmaktadır.

4- Ödüle katılacak yapıtlar altı nüsha olarak 31 Aralık 1992 akşamına değin, ödül yazmanlığına postalanmalıdır.

5- Sonuç, Köy Enstitülerinin kuruluş günü olan 17 Nisan 1993'te açıklanacak, Foça'da yapılacak törenle ödül, sahibine verilecektir.

Aday yapıtların gönderileceği adres:

Ferit Oğuz Bayır Ödülü Yazmanlığı Değirmenyolu Cad. Kumrular Sokak No.: 11

81570 Küçükyalı - İSTANBUL

kültür - sanat olayları- haberler

Derleyen: **M. Reşat SÜMERKAN**

FOTOĞRAF GÜNLERİ

● **Trabzon Fotoğraf Sanatçıları Derneği (FOTO FORUM)** tarafından ilk kez düzenlenen **1. Trabzon Fotoğraf Günleri** 2 - 16 mayıs 1992 tarihleri arasında konferans, sergi, Dia gösterisi gibi etkinliklerle gerçekleştirildi. Fotoğraf Günleri kapsamında **Çukurova Üniversitesi** öğretim üyesi **Y.Doç. Dr. Handan Tunç Baler, Orta Doğu Teknik Üniversitesi**'nden öğretim görevlisi **Hasan Saltık** konferansları ile etkinlikte yer aldılar.

Toplam 7 serginin açıldığı etkinliklerde **İçel, Adana, Gazlantep, Kocaeli, Ankara, Antalya** ve **Ordu** Fotoğraf Sanatı Derneklerinin karma sergisi, FOTO FORUM'un 6. toplu sergisi, FOTO FORUM üyesi **Sinan Kurbetçi**'nin 1. kişisel sergisi, **İngiliz Kültür Heyeti**'nin **"Türkiye'miz"** konulu yarışma sergisi, **Lütfü - Kamil Özgünaydın**'ın **"Şelaleler"** sergisi, **İzmir Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği** üyesi **Kerem Saltuk**'un sergisi ilgi ile izlenen baskı fotoğraf sergileri idi. Ayrıca bu dalda, **Dar Film A.Ş.**'nin fotoğraf, film ve aksesuarları sergisi de fotoğrafseverlere yararlı oldu.

18 fotoğraf sanaçısının Dia gösterisi sunduğu etkinliklerde Dia'ları izlenen sanatçılar da şunlardı: **M. Arslan Güven, Göker Müftüoğlu, Muzaffer Sütlüoğlu, İhsan Baştürk, Fuat Göçer, Selami Türk, Önder Afşarkoca, Tevfik Küçükömeroğlu, Zafer Baki, Vedat Osmanoğlu, Ruşen Bilen, Bülent Yalçınalp, Hayati Olgun, Kerem Saltuk, Mürsel Engin, M. Reşat Sümerkan, Şekip İskender, Ali Van.**

SERGİ

● 18 Mayıs 1992 günü **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde **Cumhuriyet Ortaokulu** öğrencilerinin geleneksel resim sergisi açıldı.

● Aynı gün, aynı galeride **Zehra Kitapçıoğlu Ortaokulu** öğrencilerinin de çalışmaları sergilenmeye başlandı.

● 22 Mayıs 1992 günü de **Özel Candan İlkokulu**'nun öğrenci çalışmalarından oluşan sergi **Hamamizade Kültür Merkezi**'nde izleyicilere sunuluyordu.

● **Rasim Çubukçu** 4. kişisel resim sergisini 25 mayıs günü **Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde açtı.

TİYATRO

● **Nejat Uygur Tiyatrosu "Aman Başkan Duymasın"** adlı oyunla 7 mayıs günü **KTÜ Atatürk Kültür Merkezi**'ndeydi.

● **Ankara Sanat Tiyatrosu** oyuncuları **Yılmaz Güney**'in **"Salpa"** oyununu 25 Mayıs günü **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nda sergilediler.

YILDÖNÜMÜ ŞENLİĞİ

● **KTÜ**'nin kuruluşunun 37. yıldönümü, 20 - 27 mayıs günleri arasında düzenlenen çeşitli toplantı ve sanat etkinlikleri ile kutlandı.